

DCIDOB 54. **La Mediterrània (II).**

Introducció.

La Conferència Euro-mediterrània de Barcelona

La Mediterrània, gresol de races i religions, mar de comunicació i encontre entre diferents cultures i civilitzacions, és i ha estat també un indret generador de lluites d'interessos, de tensions ètniques, socials, econòmiques i culturals, que s'han traduït algunes vegades en enfrontaments bèl·lics (Orient Mitjà, Xipre, etc.) i altres en conflictes ètnics (ex-Iugoslàvia).

En el llindar del segle XXI, en considerar la seva imminent ampliació cap a l'Est, la Unió Europea (UE), conscient de la necessitat d'evitar nous desequilibris, llença amb la convocatòria d'una conferència, una iniciativa euro-mediterrània, l'objectiu final de la qual és la creació d'una gran zona de pau i d'estabilitat política. Un exercici, aquest sumament complicat, ja que si el lliure canvi comercial al qual es vol arribar entre les dues riberes de la Mediterrània constitueix el pilar de la iniciativa euro-mediterrània de Brusel·les, és obvi que *l'estabilitat no es compra*. Per aquest motiu és important la Conferència de Barcelona que oferirà la possibilitat de discutir, punt per punt, la Declaració final, elaborada a partir del Document de la UE, entre la delegació comunitària i les diverses delegacions dels dotze països convidats a la trobada: Malta, Xipre, Turquia, el Marroc, Algèria, Egipte, Síria, Líban, Israel, Tunísia, Jordània i l'Autonomia Palestina.

La ciutat de Barcelona, seu de la Conferència que se celebrarà els propers dies 27 i 28 de novembre, respon a aquesta convocatòria de la UE amb una gran vitalitat d'iniciatives, amb l'organització d'un seguit de Tallers i Seminaris, en els quals hi seran presents experts i Organitzacions no Governamentals (ONG) de l'àrea mediterrània.

En aquest número de la revista, una de les aportacions de la Fundació CIDOB a la celebració d'aquest esdeveniment, es fa una anàlisi de la Conferència (antecedents, temes, participants, perspectives) i es parla d'alguns temes que creiem seran fonamentals per a entendre els continguts de la mateixa; això és, l'evolució del diàleg Euro-àrab, la cooperació econòmica entre la UE i els dotze, el paper de la dona mediterrània i la cultura, punt importantíssim el desenvolupament del qual és bàsic per a aconseguir el diàleg i la comprensió entre les dues riberes de la Mediterrània.

DCIDOB 54. **La Mediterrània (II).**

900 anys després.
Adrián Mac Líman

900 anys després

Adrián Mac Liman*

La Conferència Ministerial Euro-mediterrània de Barcelona s'inaugura 900 anys després de l'inici de la primera croada. En efecte, el 27 de novembre del 1095 el Papa Urbà II va invitar els cristians d'Occident a socórrer els seus germans que vivien a les terres conquerides per l'Islam. El nostre propòsit no és fer un repàs de les relacions Nord/Sud els darrers nou segles ni presentar una llista exhaustiva del equivocs i els desencontres que són el comú denominador dels llibres d'història que, tot i que comparteixen les dates, ofereixen una imatge diferent dels esdeveniments.

Per tal de comprendre l'abast de la iniciativa euro-mediterrània i el possible impacte en les generacions futures, n'hi ha prou de remetre's a les dades més recents. Després de la fi de la Primera Guerra Mundial (1914-1918) i de la caiguda de l'Imperi Otomà, les potències colonials de l'època —el Regne Unit i França— van decidir de repartir-se els territoris de la conca meridional de la Mediterrània. Els francesos van ocupar el nord d'Àfrica, tot exercint també un domini a Síria i el Líban, mentre que els britànics s'apoderaren d'Egipte i de la regió de l'Orient Mitjà. A la dècada dels trenta, un país sense antecedents colonialistes, els Estats Units d'Amèrica, va aprofitar la pugna entre la monarquia wahabita i el govern de Londres per exercir un paper polític preponderant a l'Àrabia Saudita.

El mandat a Palestina, atorgat a la corona britànica per la Societat de les Nacions (1922), va tenir unes repercussions funestes per a la convivència intercomunitària a la regió. Cal recordar que la presència de l'administració anglesa a Jerusalem va coincidir amb el creixement del nacionalisme àrab, la segona

alya (immigració) de jueus procedents de l'Europa central i oriental, la creació a Gaza de la secta dels Germans Musulmans —els precursors de l'integrisme islàmic modern, l'aparició de la doctrina nacional-socialista en una Alemanya afeblida per la derrota del 1918 i, per tant, la tragèdia humana que va acompanyar la segona gran deflagració d'aquest segle.

moviments independentistes brotaven a Tunísia i el Marroc, a Algèria i a Egipte. El conflicte va sacsejar les dues conquestes de la Mediterrània, obrint la via a una etapa d'inestabilitat política. En alguns casos el procés desembocà en la independència dels territoris colonials —Tunísia, el Marroc, Síria, el Líban— mentre que en d'altres, com ara Palestina i Algèria, esdevingué un focus de conflicte.

Els primers acords

A la dècada dels seixanta, que posa punt final a la descolonització —tot assentant els fonaments d'una nova mena de relacions entre l'exmetròpoli i els territoris antigament administrats per les potències colonials, presenciem l'aparició dels primers acords de cooperació amb els països de la conca sud. Tot i això, es tracta de convenis de lliure canvi comercial que fan cas omís de les limitacions estructurals dels nous Estats.

El concepte molt ampli (o molt ambigu) dels tractats s'anirà modificant amb el pas del temps: així doncs, una segona generació d'acords, aparentment més restrictius, inclou tot de clàusules més adequades a les exigències dels països extraeuropeus, com ara els protocols financers i/o d'ajuda al desenvolupament.

En resum, podríem dir que durant aquest període d'ajustament sorgeix el dilema que plantegen dos conceptes antagonics de la relació bilateral. Mentre els governants de la ribera meridional exigeixen *traid not aid* (comerç en comptes d'ajut), els seus interlocutors del nord s'estimen més jugar la basa de l'*aid not trade* (ajut en comptes de comerç). Aquesta actitud paternalista només servirà per accentuar els desequilibris: la Mediterrània esdevé així una frontera natural entre les nacions industrialitzades i el tot just descobert o inven-

●

La Conferència Euro-mediterrània de Barcelona no és la culminació d'un procés; representa un simple punt de partida cap a la cooperació i la integració regional

No cal dir que la major part dels esdeveniments abans esmentats va trobar ressò a la resta dels països de l'Orient Mitjà. Així doncs, a la dècada dels trenta, van aparèixer unes milícies de caire feixista al Líban i a Palestina; deu anys més tard, durant la Segona Guerra Mundial, els alemanys, els britànics i els francesos se subhastaven els favors dels cabdills i els polítics de la regió en els taulers de Turquia i Síria, el Líban i Palestina, l'Irak i l'Iran. Paral·lelament, els

* Analista polític, professor de la Fundació CIDOB

tat Tercer Món, estrany conglomerat de països en vies de desenvolupament (PVD), que tenen índexs de creixement molt desiguals i, tot sovint, una problemàtica diferent.

Aquest desfasament inicial augmentarà els anys setanta, com a reflex del creixent dèficit de la balança de pagaments dels països en vies de desenvolupament no productors de petroli i la sempre major dependència tecnològica d'Occident.

El 1974, després de l'embargament petrolífer imposat a Occident pels Estats membres de l'Organització de Països Exportadors de Petroli (OPEP), els artífexs del diàleg euro-àrab van intentar reactivar els contactes iniciats el desembre de 1973 a Copenhaguen. Però va caldre esperar fins a la tardor del 1989 per assolir un veritable desblocatge de les consultes. (Vegeu l'article de la pàg 18)

Una proposta hispano-italiana

Alhora, tot aprofitant la posada en marxa d'una política mediterrània més dinàmica des de la Comunitat Econòmica Europea (CEE), dos països de l'Europa meridional, Espanya i Itàlia, van suggerir la col·laboració d'una Conferència de Seguretat i Cooperació a la Mediterrània (CSCM), i amb la intenció abans de res de passar revista a la ja de per si mateixa complexa problemàtica de les relacions entre els Estats riberecs. Aquesta iniciativa, amb el suport de França i de Portugal, coincidia amb els importants canvis estructurals registrats a l'Europa de l'Est: la *perestroika*, la fi del comunisme, la caiguda del Mur de Berlín... Aquests canvis van incitar als polítics a traslladar cap al sud la frontera dels antagonismes.

Els promotors de la CSCM pretenien fer arribar les invitacions a la totalitat dels països de la Mediterrània oriental, i occidental, així com als països membres del Consell de Cooperació del Golf (CCG), agrupació que va firmar un acord amb la CEE el maig del 1981.

La proposta, presentada oficialment a la reunió de la Conferència de Seguretat i Cooperació a Europa (CSCE) celebrada a Palma de Mallorca el setembre de 1990, té en compte la inclusió a l'ordre del dia de la cimera euro-mediterrània de tot un seguit de temes clau, entre els quals destaquen la seguretat, el desenvolupament econòmic, les migracions, l'educació i l'amenaça integrista.

Paral·lelament, sorgeix l'anomenat *grup del 4 + 5* —format, d'una banda, per França, Espanya, Itàlia i Portugal, i de l'altra, pels cinc països de la Unió del Magrib Àrab (UMA): Algèria, Líbia, el Marroc, Mauritània i Tunísia (1). En aquest cas

(1) Després de l'ingrés de Malta, que va passar a formar files dels Estats europeus, la denominació es va transformar en el *grup dels 5 + 5*.

Conferència EuroMediterrànea 1995

ELS PROTAGONISTES DE LA CONFERÈNCIA

Unió Europea UE		Tercers Països Mediterranis (TPM)	
Alemanya	Irlanda	Malta	Líban
Àustria	Itàlia	Turquia	Marroc
Bèlgica	Luxemburg	Xipre	Autonomia Palestina
Dinamarca	Països Baixos	Israel	Síria
Espanya	Portugal	Tunísia	
Finlàndia	Regne Unit	Algèria	Mauritània
França	Suècia	Egipte	(convidat especial)
Grècia		Jordània	

concret, s'accepta la possibilitat d'establir un marc de cooperació entre els països de la Mediterrània occidental.

Però a partir de l'estiu del 1990, la regió mediterrània esdevé novament l'escenari d'un possible enfrontament entre el nord industrialitzat i el sud en vies de desenvolupament. La crisi de Kuwait i la Guerra del Golf van ajornar l'inici de les consultes multilaterals. Es va haver d'esperar, així doncs, fins a la celebració del Consell europeu de Lisboa (el juny del 1992) per reactivar la iniciativa presentada a Palma. Les cimeres comunitàries de Corfú i d'Essen (el juny i el desembre del 1994) van donar llum verda a la preparació per a la reunió de Barcelona, que s'inscriu en el marc global de la Política Mediterrània Renovada (PMR) de la Unió Europea (UE). L'àmbit geogràfic d'aquesta cimera queda limitat a les dues conques de la Mediterrània. Tot i això, no tots els països riberecs hi seran presents. A fi d'eludir les dificultats addicionals, els *quinze* no hi van convidar als Estats que integraven l'antiga Iugoslàvia ni les autoritats de Tirana.

De Hèlsinki a Barcelona?

Es pot parlar de paral·lelismes entre la CSCE i la Conferència Euro-mediterrània de Barcelona? És obvi que els dotze convidats a la cita de la Ciutat Comtal no formen un grup monolític; també és cert que, si es compara amb Hèlsinki, no ens trobem amb dues ideologies antagòniques. De fet, els països del sud que acuden a Barcelona pertanyen a subgrups diversos —UMA, Lliga Àrab, Conferència Islàmica, candidats a l'adhesió a la UE (Xipre, Malta i Turquia), Israel, l'Autonomia Palestina—, els quals intenten defensar els seus interessos. Però el que és realment cert és que la Con-

ferència de Barcelona segueix l'estructura de les consultes de Hèlsinki. El temari de la Conferència es divideix en tres grans *cabassos* (baskets):

- la creació d'un espai comú de pau i estabilitat,

- l'associació econòmica i financera, i
- el foment dels intercanvis entre els diferents sectors de la societat civil.

Alguns països del Magrib s'estimen més, malgrat tot, d'invertir l'ordre dels factors. A la seva llista de prioritats figuren:

- l'estabilitat política,
- l'equilibri social i
- la prosperitat efluent del desenvolupament econòmic.

En realitat, la proposta dels quinze (vegeu el temari de la Conferència, pàg. 12) té en compte la possibilitat de:

- prendre mesures capaces de frenar l'avenç de l'integrisme islàmic i combatre eficaçment el terrorisme;

- crear, d'aquí a l'any 2010, una zona de lliure canvi euro-mediterrània: és a dir, un mercat comú gegantí obert a 800 milions de consumidors;

...a partir de l'any 2000, data en la que es preveu una nova ampliació de la UE, la caixa de cabdals comunitària no comptarà amb fons per a portar a terme el projecte mediterrani

— modificar les estructures econòmiques del Magrib i el Mashreq mitjançant la implantació de l'economia de mercat;

— liberalitzar les inversions procedents del nord, que avui amb prou feines pugen al voltant de 1.000 milions de dòlars/any per al conjunt de tots els països de la Mediterrània sud; i

— intentar d'atreure també capital japonès i coreà.

Els intercanvis culturals, l'educació, la informació, etcètera, apareixen a l'ordre del dia, encara que relegats al segon pla. Per ara, la UE prefereix deixar aparcats els temes conflictius, com la liberalització total de les exportacions agrícoles procedents de la riba meridional o la lliure circulació dels treballadors immigrants.

Abans de l'inici de la Conferència ministerial de Barcelona, els representants dels dotze es van dedicar a passar revista a les diferències polítiques i els desequilibris econòmics entre el nord i el sud. El seu raonament es podria resumir de la forma següent:

Des del punt de vista polític, la majoria dels Estats convidats a la Conferència de Barcelona creuen que l'integrisme islàmic és un fenomen regional i, consegüentment, no és exportable; a més, creuen que la millor manera de posar fre a l'expansió rau en l'eliminació de les motivacions de caire econòmic i polític, que generen el malestar social.

Pel que fa a l'economia, els països del Magrib recorden els desequilibris existents, assenyalant que mentre les exportacions destinades a la UE arriben a la xifra de 26.000 milions de dòlars, les importacions pugen a 30.000 milions l'any.

Finalment, des del punt de vista social, el sud ha d'afrontar els reptes següents:

- la forta expansió demogràfica,
- el ràpid creixement de la població urbana,
- la superpoblació de la franja costanera,
- l'atur dels joves, i
- l'escassetat dels recursos hídrics.

L'espai euro-mediterràni

En analitzar l'actitud europea davant la situació de l'Orient Mitjà, els interlocutors de la UE lamenten l'actuació tímida (o atemorida) dels governants del Vell Continent al procés de pau de l'Orient Mitjà, el suport escàs rebut pel poble palestí abans de la celebració de la Conferència de Madrid (1991), la incapacitat dels europeus d'actuar en pro de l'aixecament dels embargaments econòmics aplicats a Líbia i a l'Irak, l'actitud sumament complaent davant la negativa d'Israel d'adherir-se al Tractat de No Proliferació de les Armes Nuclears (TNP) i la presència gairebé inexistent de capital europeu al programa de reconstrucció del Líban.

Unes altres diferències, registrades

tot just unes setmanes abans de la inauguració de la Conferència Euro-mediterrània, giren al voltant dels esquemes d'integració subregional ideats per la Comissió. D'aquesta manera, la proposta de crear un *pol de desenvolupament* integrat pels països implicats en el procés de pau de l'Orient Mitjà —Egipte, Israel, Jordània i l'Autonomia Palestina— no pot comptar amb el suport de tots els convidats ni amb el d'alguns... interessats.

D'una altra banda, els governs de Síria i el Líban van supeditar la seva presència a Barcelona al compromís formal per part de la UE de dissociar el procés de pau palestinoisraelià i la negociació entre Tel Aviv, Damasco i Beirut del conjunt de la futura política de seguretat a la Mediterrània.

L'estructura de l'ajuda institucional proposada per Brusel·les es un altre dels punts que suscita les reticències dels dotze països convidats. Si bé el document comunitari se centra en l'apartat econòmic de l'associació i en el concepte de codesenvolupament, terme la paternitat del qual reivindica la diplomàcia tunisiana, cal reconèixer que l'ajut econòmic és insuficient. Encara més: temen que la quantitat de 4.800 milions d'Ecus des-

Els Estats convidats a la Conferència de Barcelona creuen que l'integrisme islàmic és un fenomen regional no «exportable»

tinada a l'espai euro-mediterrani es devingui una aportació única, ja que a partir de l'any 2000, data en què es preveu una nova ampliació de la UE, la caixa de cabdals no disposarà de fons per tal de tirar endavant el projecte mediterrani. Caldrà, doncs, establir mecanismes de finançament privat que, juntament amb la gestió eficaç dels recursos econòmics i humans del sud, serveixin per posar en marxa un procés de desenvolupament sostenible. Això implica, sense cap mena de dubte, l'elaboració d'un esquema assistencial eficaç basat en quatre puntals:

- ajut financer,
- política estructural,
- cooperació científica i tecnològica, i
- intercanvis culturals.

Per assolir aquesta fita, els participants a la Conferència de Barcelona haurien de crear grups de treball encarregats d'estudiar detingudament i presentar propostes concretes sobre els temes següents:

- seguretat i estabilitat política a la Mediterrània
- mesures per combatre el terrorisme
- diàleg interparlamentari
- lliure canvi comercial entre el Nord i el Sud
- desenvolupament industrial
- transports i telecomunicacions
- turisme
- medi ambient
- energia
- ciència i tecnologia
- aigua
- pesca
- recursos humans
- cultura i mitjans de comunicació
- joventut
- diàleg ecumènic
- migracions
- tràfic d'estupefaents i delinqüència organitzada.

No cal dir que la Conferència Euro-mediterrània no és la culminació d'un procés: aquesta convocatòria representa un simple punt de partida cap a la cooperació i la integració regional. El camí que s'ha de recórrer serà, sense dubte, llarg i sinuós. L'èxit o el fracàs de la negociació depèn de la voluntat política de tots i cadascun dels protagonistes, del desig sincer i la capacitat de modificar tant les estructures socials actuals del sud, com la mentalitat etnocèntrica del nord.

Nou segles després de l'inici de les croades, es brinda als pobles de la Mediterrània una ocasió única per fer les paus. No es tracta d'oblidar el passat, les diferències, les peculiaritats, sinó que es tracta de mirar conjuntament cap a l'esdevenidor. ■

ACTIVITATS ORGANITZADES PER LA FUNDACIÓ CIDOB EN EL MARC DE LA CONFERÈNCIA EURO-MEDITERRÀNIA

Jornades

1. Seguretat a la Mediterrània (28-29 de setembre del 1996)
2. Marroc-Etat des lieux, enjeux et perspective (26, 27 i 28 d'octubre del 1996)
3. Les perspectives de la Conferència Euro-mediterrània (Coordinadors oficials de la Conferència, 6 de novembre del 1995)
4. Centres d'Estudi i Documentació (24 i 25 de novembre del 1995).
5. Seminari Internacional sobre Població a la Mediterrània (24 i 25 de novembre del 1995).

Edició:

1. CD-ROM interactiu sobre la Mediterrània
2. La Resposta dels Tercers Països Mediterrànics al Document de la UE. *Adrián Mac Liman.*
3. La Cooperació Internacional per a la Conservació de la Natura a la Mediterrània. *Nacions Unides (1). Josep Germain.*
4. Occident en el pensament Àrab Modern. *Nour Eddine Affaya.*

DCIDOB 54. La Mediterrània (II).

La Conferència Euro-mediterrània: països participants.

AUSTRIA

Capital Viena	Densitat (1994) 95,7 Km ²
Llengua oficial Alemany	Població urbana (1991) 64,5%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1993) 11,8 ‰
Composició ètnica/lingüística (1991)	Taxa mortalitat (1993) 10,3 ‰
Austriacs 93,4%	Esperança de vida en néixer (1992) 76,2
Ex-Iugoslavs 2,5%	Mortalitat infantil (1990) 7,7 ‰
Turcs 1,5%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 99%
Alemanys 0,7%	
Altres 1,9%	
Superfície 83.859 Km ²	
Població (1994) 8.027.000	

Forma de Govern

República Federal multipartidista amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

President Federal: Thomas Klestil

Cap de Govern

Canciller Federal: Franz Vranitzky

Partit en el Govern

Coalició: Partit Social-Democràtic d'Austria (SPÖ), Partit Popular Austriac (ÖVP) i un independent

BÈLGICA

Capital Brusel·les	Població (1994) 10.118.000
Llengua oficial Holandès, Francès, Alemany	Densitat (1994) 331,5 Km ²
Religió oficial Cap	Població urbana (1992) 96,5%
Composició ètnica/lingüística (1991)	Taxa natalitat (1993) 12,1 ‰
Belgues 91,0%	Taxa mortalitat (1993) 10,8 ‰
Italianos 2,4%	Esperança de vida en néixer (1992) 76,4
Marroquins 1,4%	Mortalitat infantil (1990) 7,7 ‰
Francesos 0,9%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 99%
Turcs 0,8%	
Holandesos 0,6%	
Altres 2,9%	
Superfície 30.518 Km ²	

Forma de Govern

Monarquia Constitucional Federal amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

Rei Albert II

Cap de Govern

Primer Ministre: Jean Luc Dehaene

Partit en el Govern

Coalició: dos partits social cristians: Partit Social Cristià (PSC) / Christelijke Volkspartij (CVP) i dos partits socialistes: Partit Socialista (PS) i Socialistische Partij (SP)

DINAMARCA

Capital Copenhaguen	Població (1994) 5.205.000
Llengua oficial Danès	Densitat (1994) 120,8 Km ²
Religió oficial Luterana Evangèlica	Població urbana (1992) 84,9%
Composició ètnica/lingüística (1993)	Taxa natalitat (1993) 13 ‰
Danesos 96,5%	Taxa mortalitat (1993) 12,1 ‰
Asiàtics (dels quals són turcs 0,6%) 1,5%	Esperança de vida en néixer (1992) 75,3
Altres Escandinaus 0,5%	Mortalitat infantil (1991) 7,4 ‰
Britànics 0,2%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 99%
Alemanys 0,2%	
Altres 1,1%	
Superfície 43.094 Km ²	

Forma de Govern

Estat parlamentari i Monarquia Constitucional amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

Reina Margrethe II

Cap de Govern

Primer Ministre: Poul Nyrup Rasmussen

Partit en el Govern

Coalició: Partit Social Democràtic (SD), Centre Demòcrates (CD) i Social Liberals (SL)

ESPANYA

Capital Madrid	Densitat (1994) 77,6 Km ²
Llengua oficial Espanyol	Població urbana (1990) 78,4%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1992) 10 ‰
Composició ètnica/lingüística (1989)	Taxa mortalitat (1992) 8,4 ‰
Castellans 72,3%	Esperança de vida en néixer (1992) 77,6
Catalans 16,3%	Mortalitat infantil (1991) 6,5 ‰
Gallecs 8,1%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 98%
Bascos 2,3%	
Altres 1,0%	
Superfície 504.782 Km ²	
Població (1994) 39.193.000	

Forma de Govern

Monarquia Constitucional amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

Rei Juan Carlos I de Borbón

Cap de Govern

Primer Ministre: Felipe González Márquez

Partit en el Govern

Partido Socialista Obrero Español (PSOE)

FINLÀNDIA

Capital Helsinki	Densitat (1994) 16,7 Km ²
Llengua oficial Finès, Suec	Població urbana (1993) 62,5%
Religió oficial Cap, encara que les esglésies Luterana Evangèlica i Ortodoxa finesa tenen un reconeixement especial	Taxa natalitat (1992) 13,2 ‰
Composició ètnica/lingüística (1992)	Taxa mortalitat (1992) 9,8 ‰
Finesos 93,4%	Esperança de vida en néixer (1992) 75,7
Suecs 5,9%	Mortalitat infantil (1991) 5,6 ‰
Altres 0,7%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 99%
Superfície 338.145 Km ²	
Població (1994) 5.083.000	

Forma de Govern

República multipartidista amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Martti Ahtisaari

Cap de Govern

Primer Ministre: Esko Aho

Partit en el Govern

Coalició: Partit del Centre (Kesk), Partit de la Coalició Nacional (Kok) i Partit Popular Suec (SFP) amb un independent

FRANÇA

Capital París	Densitat (1994) 106,6 Km ²
Llengua oficial Francès	Població urbana (1992) 72,7%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1993) 12,3 ‰
Composició ètnica/lingüística (1990)	Taxa mortalitat (1993) 9,2 ‰
Francesos (llengua materna) (dels quals són bilingües a Occitània 2,7%) 93,6%	Esperança de vida en néixer (1992) 76,9
Alemanys 1,0%	Mortalitat infantil (1990) 6,8 ‰
Catalans 0,4%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 99%
Àrabs 2,5%	
Altres 3,9%	
Superfície 543.965 Km ²	
Població (1994) 57.982	

Forma de Govern

República amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

President: Jacques Chirac

Cap de Govern

Primer Ministre: Alain Juppé

Partit en el Govern

Coalició: Unió per la República (RPR) i Unió per la Democràcia Francesa (UDF) que inclou: Centre de Demòcrates Socials (CDS), Partit Republicà (RP) i Partit Radical (Prad)

GRÈCIA

Capital Atenes	Densitat (1994) 78,5 Km ²
Llengua oficial Grec	Població urbana (1992) 63,5%
Religió oficial Ortodoxa	Taxa natalitat (1993) 10 ‰
Composició ètnica/lingüística (1983)	Taxa mortalitat (1993) 9,4 ‰
Grecs 95,5%	Esperança de vida en néixer (1992) 77,6
Macedonis 1,5%	Mortalitat infantil (1990) 8,4 ‰
Turcs 0,9%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 93,8%
Albanesos 0,6%	
Altres 1,5%	
Superfície 131.957 Km ²	
Població (1994) 10.365.000	

Forma de Govern

República Unitària multipartidista amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Konstantinos Stefanopoulos

Cap de Govern

Primer Ministre: Andreas Papandreu

Partit en el Govern

PASOK (Moviment Socialista Panhèlic)

IRLANDA

Capital Dublin	Densitat (1994) 50 Km ²
Llengua oficial Irlandès, Anglès	Població urbana (1991) 57%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1992) 14,6 ‰
Composició ètnica/lingüística (1986)	Taxa mortalitat (1992) 8,7 ‰
Irlandesos 93,7%	Esperança de vida en néixer (1992) 75,3
Anglesos i Galesos 3,6%	Mortalitat infantil (1990) 7,2 ‰
Nord d'Irlanda 1,0%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 99%
Estats Units 0,4%	
Escocesos 0,4%	
Altres 0,9%	
Superfície 70.285 Km ²	
Població (1994) 3.512.000	

Forma de Govern

República unitària multipartidista amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

President: Mary Robinson

Cap de Govern

Primer Ministre: John Bruton

Partit en el Govern

Coalició: Fine Gael (FG), Partit Laborista (LP) i Esquerra Democràtica (DL)

ITÀLIA

Capital Roma	Densitat (1994) 190,2 Km ²
Llengua oficial Italià	Població urbana (1992) 66,8%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1993) 9,4 ‰
Composició ètnica/lingüística (1983)	Taxa mortalitat (1993) 9,5 ‰
Italianos 94,1%	Esperança de vida en néixer (1992) 77,5
Sards 2,7%	Mortalitat infantil (1990) 7,6 ‰
Rètics 1,3%	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 97,4%
Altres 1,9%	
Superfície 301.277 Km ²	
Població (1994) 57.313.000	

Forma de Govern

República amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

President: Oscar Luigi Scalfaro

Cap de Govern

Primer Ministre: Lamberto Dini

Partit en el Govern

Coalició: Govern de tecnòcrates

LUXEMBURG

Capital Luxemburg	Població (1994) 398.000

Llengua oficial
Luxemburguès (nacio-
nal), Francès (oficialment),
Alemany (llengua franca)

Religió oficial
Cap

Composició ètnica/lingüística (1993)
Luxemburguesos 69,7%
Portuguesos 10,8%
Italians 5,0%
Francesos 3,4%
Belgues 2,5%
Alemanys 2,2%
Altres 6,4%

Superfície
2.586 Km²

Forma de Govern

Monarquia Constitucional amb dues cambres legis-
latives

Cap d'Estat

Gran Duc Jean de Nassau

Cap de Govern

Primer Ministre: Jean Claude Juncker

Partit en el Govern

Coalició: Partit Social Cristià (C. Soc.) i el Partit Obrer
Socialista Luxemburguès (Soc)

Densitat
(1993) 153,9 Km²

Població urbana
(1991) 85,9%

Taxa natalitat
(1992) 13,1 ‰

Taxa mortalitat
(1992) 10,2 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 75,7

Mortalitat infantil
(1990) 7,8 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 99%

Religió oficial

Esglésies d'Anglaterra i Es-
còcia «establertes» (prote-
gides per l'Estat, però no
«oficials») en llurs respec-
tius països; església no es-
tablerta en el nord d'Irlanda
i País de Gales.

Composició ètnica/lingüística (1991)
Blancs 94,2%
Indis asiàtics 1,4%
Pakistanesos 0,9%
Indis occidentals 0,8%
Africans 0,3%
Xinesos 0,3%
Blangladesh 0,2%
Àrabs 0,1%
Altres 1,8%

Forma de Govern

Monarquia Constitucional amb dues cambres legis-
latives

Cap d'Estat

Reina Elisabeth II

Cap de Govern

Primer Ministre: John Major

Partit en el Govern

Partit Conservador

Densitat
(1994) 239,3 Km²

Població urbana
(1985) 91,5%

Taxa natalitat
(1992) 13,5 ‰

Taxa mortalitat
(1992) 10,9 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 76,2

Mortalitat infantil
(1990) 7,4 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 99%

EGIPTE

Capital

El Caire

Llengua oficial
Àrab

Religió oficial
Islam

Composició ètnica/lingüística (1986)
Egipcis 99,9%
Altres 0,1%

Superfície
997.738 Km²

Població
(1994) 58.466.000

Forma de Govern

República amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Muhammed Hosni Mubarak

Cap de Govern

Primer Ministre: Atif Sidqi

Partit en el Govern

Partit Nacional Democràtic

Densitat

(1994) 58,6 Km²

Població urbana
(1986) 43,9%

Taxa natalitat
(1992) 30,4 ‰

Taxa mortalitat
(1992) 6,3 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 63,6

Mortalitat infantil
(1992) 67 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 49,1%

PAÏSOS BAIXOS

Capital
Amsterdam

Llengua oficial
Holandès

Religió oficial
Cap

Composició ètnica/lingüística (1992)
Holandesos 95,2%
Turcs 1,4%
Marroquins 1,1%
Alemanys 0,3%
Altres 2,0%

Superfície
41.526 Km²

Població
(1994) 15.401.000

Forma de Govern

Monarquia Constitucional amb un parlament bicameral

Cap d'Estat

Reina Beatrix Wilhelmina Armgard

Cap de Govern

Primer Ministre: Wim Kok

Partit en el Govern

Coalició: Partit Laborista (PvdA), Partit Popular per a la
Llibertat i la Democràcia (VVD) i els Demòcrates 66 (D66)

Densitat
(1994) 453,8 Km²

Població urbana
(1992) 89%

Taxa natalitat
(1993) 12,8 ‰

Taxa mortalitat
(1993) 9 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 77,4

Mortalitat infantil
(1990) 6,6 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 99%

SUÈCIA

Capital

Estocolm

Llengua oficial
Suec

Religió oficial
Església de Suècia
(Luterana)

Composició ètnica/lingüística (1994)
Suecs 90,1%
Finlandesos 2,4%
Altres 7,5%

Superfície
449.964 Km²

Població
(1994) 8.773.000

Forma de Govern

Monarquia Constitucional i Estat parlamentari amb una
cambra legislativa

Cap d'Estat

Rei Carl XVI Gustaf

Cap de Govern

Primer Ministre: Ingvar Carlsson

Partit en el Govern

Partit Treballador Social Democràtic (SAP)

Densitat

(1994) 21,3 Km²

Població urbana
(1992) 84,3%

Taxa natalitat
(1993) 13,5 ‰

Taxa mortalitat
(1993) 11,1 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 78,2

Mortalitat infantil
(1990) 5,5 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 99%

ISRAEL

Capital

Tel Aviv

Llengua oficial
hebreu, Àrab

Religió oficial
Cap

Composició ètnica/lingüística (1993)
Jueus 81,3%
Àrabs i altres 18,7%

Superfície
21.946 Km²

Població
(1994) 5.331.000

(S'inclou la població dels
«Altos del Golán» (28.100)
i Jerusalem Est, a més a
més dels israelis a les loca-
litats jueves a Cisjordània i
a la Franja de Gaza)

Forma de Govern

República multipartidista unicameral

Cap d'Estat

President: Ezer Weizman

Cap de Govern

Primer Ministre: Itzhak Rabin

Partit en el Govern

Coalició: Partit Laborista, l'agrupació Meretz (Ratz, Shi-
nui i Partit Unit dels Treballadors) i Yi'ud

Densitat

(1994) 243,2 Km²

Població urbana
(1993) 90,4%

Taxa natalitat
(1993) 21,3 ‰

Taxa mortalitat
(1993) 6,3 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 76,5

Mortalitat infantil
(1990) 9 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 95%

PORTUGAL

Capital
Lisboa

Llengua oficial
Portuguès

Religió oficial
Cap

Composició ètnica/lingüística (1990)
Portuguesos 99,5%
Caps-verdians 0,2%
Brasilers 0,1%
Espanyols, britànics
i americans 0,1%
Altres 0,1%

Superfície
92.389 Km²

Població
(1994) 9.814.000

Forma de Govern

República Parlamentària amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Mário Alberto Nobre Lopes Soares

Cap de Govern

Primer Ministre: Antonio Guterres

Partit en el Govern

Partit Socialista (PS)

Densitat
(1994) 106,2 Km²

Població urbana
(1992) 34,7%

Taxa natalitat
(1992) 11,7 ‰

Taxa mortalitat
(1992) 10,3 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 74,6

Mortalitat infantil
(1990) 12,4 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 86,2%

PAÏSOS CONVIDATS

ALGÈRIA

Capital

Argel

Llengua oficial
Àrab

Religió oficial
Islam

Composició ètnica/lingüística (1983)
Àrabs 82,6%
Berbers 17,0%
Altres 0,4%

Superfície
2.381.741 Km²

Població
(1994) 27.815.000

Forma de Govern

Régim militar amb un cos legislatiu transitori

Cap d'Estat

General Lamine Zéroual (President assistit per l'Alt Co-
mitè d'Estat)

Cap de Govern

Primer Ministre: Makdad Sifi

Partit en el Govern

Govern no partidista recolzat militarment

Densitat

(1994) 11,7 Km²

Població urbana
(1991) 52%

Taxa natalitat
(1992) 30,2 ‰

Taxa mortalitat
(1992) 6,1 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 67,1

Mortalitat infantil
(1992) 55 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 57,4%

JORDÀNIA

Capital

Amman

Llengua oficial
Àrab

Religió oficial
Islam

Composició ètnica/lingüística (1983)
Àrabs (dels quals Palestins
són aproximadament
un 50%) 99,2%
Circassians 0,5%
Armenis 0,1%
Turcs 0,1%
Kurds 0,1%

Superfície
88.946 Km²

Població
(1994) 4.230.000

Forma de Govern

Monarquia Constitucional amb dues cambres legis-
latives

Cap d'Estat i de Govern

Rei: Hussein Ibn Talal, assistit per un Primer Ministre:
Field Marshal Sharif Zaid Ibn Shaker

Partit en el Govern

Cap partit té la majoria

Densitat

(1994) 47,6 Km²

Població urbana
(1993) 78%

Taxa natalitat
(1993) 38,8 ‰

Taxa mortalitat
(1993) 3,1 ‰

Esperança de vida en néixer
(1992) 67,9

Mortalitat infantil
(1992) 36 ‰

Taxa d'alfabetització d'adults
(1992) 83,9%

REGNE UNIT

Capital
Londres

Llengua oficial
Anglès

Superfície
244.110 Km²

Població
(1994) 58.422.000

LÍBAN

Capital Beirut	Densitat (1994) 289,8 Km ²
Llengua oficial Àrab	Població urbana (1990) 83,7%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1992) 25,2 ‰
Composició ètnica/lingüística (1993) Libanesos aprox. 93,4% Palestins 12,0% Armenis 5,0% Siris, Kurds i altres 3,0%	Taxa mortalitat (1992) 4,5 ‰
Superfície 10.452 Km ²	Esperança de vida en néixer (1992) 68,5
Població (1994) 2.965.000	Mortalitat infantil (1992) 34 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 91,4%

Forma de Govern

República unitària multipartidista amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Elias Hrawi

Cap de Govern

Primer Ministre: Rafik al-Hariri

Partit en el Govern

No hi ha un sol partit governant

MALTA

Capital La Valetta	Densitat (1994) 1.168 Km ²
Llengua oficial Maltès, Anglès	Població urbana (1992) 85,3%
Religió oficial Catòlica	Taxa natalitat (1994) 13 ‰
Composició ètnica/lingüística (1980) Maltesos 95,7% Britànics 2,1% Altres 2,2%	Taxa mortalitat (1994) 7,2 ‰
Superfície 316 Km ²	Esperança de vida en néixer (1992) 76,1
Població (1994) 369.135	Mortalitat infantil (1990) 9,4 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 87%

Forma de Govern

República unitària multipartidista amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Ugo Mifsud Bonnici

Cap de Govern

Primer Ministre: Edward Fenech Adami

Partit en el Govern

Partit Nacionalista

MARROC

Capital Rabat	Densitat (1994) 57,9 Km ²
Llengua oficial Àrab	Població urbana (1992) 49,5%
Religió oficial Islam	Taxa natalitat (1994) 28,6 ‰
Composició ètnica/lingüística (1986) Àrabs 70% Berbers 30,0%	Taxa mortalitat (1994) 6,3 ‰
Superfície 710.850 Km ²	Esperança de vida en néixer (1992) 63,3
Població (1994) 26.544.000	Mortalitat infantil (1992) 68 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 40,6%

Forma de Govern

Monarquia Constitucional amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

Rei Hassan II

Cap de Govern

Rei assistit pel Primer Ministre Abdellatif Filali

Partit en el Govern

Unió Constitucional, Moviment Popular i Partit Nacional Demòcrata

PALESTINA, AUTONOMIA

Capital Jericó (Segons la Declaració de Principis de Washington firmada el 13-9-1993)	Densitat (1993) Total 381,5 Km ² Cisjordània: 258,3 Km ² Gaza: 2.135,5 Km ²

Llengua oficial

Àrab

Religió oficial

Islam

Composició ètnica/lingüística**Superfície**

5.937 Km² (5.775 Km² de Cisjordània i 362 Km² de la Franja de Gaza)

Població 1993

2.265.000 (1.492.000 a Cisjordània i 773.000 a la Franja de Gaza) [La població palestina és d'uns 6,6 milions: 2,3 a Jordània, 1,3 a la resta dels països àrabs, més de 388.000 a Occident i 770.000 a Israel]

Forma de Govern

Govern provisional (Autoritat Nacional Palestina)

Cap d'Estat**Cap de Govern**

President de l'Autoritat Nacional Palestina Yasser Arafat

Partit en el Govern

Organització per l'Alliberament de Palestina (OAP)

SÍRIA

Capital Damasco	Densitat (1994) 74,8 Km ²
Llengua oficial Àrab	Població urbana (1993) 50%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1992) 43,8 ‰
Composició ètnica/lingüística (1981) Àrabs 88,8% Kurds 6,3% Altres 4,9%	Taxa mortalitat (1992) 6 ‰
Superfície 185.180 Km ²	Esperança de vida en néixer (1992) 67,1
Població (1994) 13.853.000	Mortalitat infantil (1992) 39 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 67,7%

Forma de Govern

República unitària multipartidista (partits ideològicament compatibles amb el partit Ba'ath) amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Hafez Al-Assad

Cap de Govern

Primer Ministre: Mohmoud Az-Zoubi

Partit en el Govern

Partit Ba'ath

TUNÍSIA

Capital Tunis	Densitat (1994) 53,3 Km ²
Llengua oficial Àrab	Població urbana (1985) 53%
Religió oficial Islam	Taxa natalitat (1992) 25,3 ‰
Composició ètnica/lingüística (1983) Àrabs 98,2% Berbers 1,2% Francesos 0,2% Italians 0,1% Altres 0,3%	Taxa mortalitat (1992) 6,2 ‰
Superfície 164.150 Km ²	Esperança de vida en néixer (1992) 67,8
Població (1994) 8.757.000	Mortalitat infantil (1992) 43 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 62,8%

Forma de Govern

República multipartidista amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Zine al-Abidine Ben Ali

Cap de Govern

Primer Ministre: Hamed Karoui

Partit en el Govern

Agrupació Constitucional Democràtica (RCD)

TURQUIA

Capital Ankara	Densitat (1994) 78,5 Km ²
Llengua oficial Turc	Població urbana (1990) 59%

Religió oficial

Cap

Composició ètnica/lingüística (1992)

Turcs 92%
Kurds 6,2%
Àrabs 1,4%
Altres 0,4%

(Malgrat les informacions oficials sembla que un 20% de la població és kurda)

Superfície

779.452 Km²

Població

(1994) 61.183.000

Forma de Govern

República multipartidista amb una cambra legislativa

Cap d'Estat

President: Suleyman Demirel

Cap de Govern

Primer Ministre: Tansu Çiller

Partit en el Govern

Coalició: Partit de la Recta Via i Partit Populista Social Democràtic

XIPRE*

Capital Nicòsia	Densitat (1994) 104,1 Km ²
Llengua oficial Grec i turc	Població urbana (1992) 76,7%
Religió oficial Cap	Taxa natalitat (1992) 20 ‰
Composició ètnica/lingüística Grecs 80% Turcs 20%	Taxa mortalitat (1992) 8,9 ‰
Superfície 9.251 Km ²	Esperança de vida en néixer (1992) 77%
Població (1994) 614.000	Mortalitat infantil (1992) 9 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1991) 3%

Forma de Govern

República multipartidista unicameral

Cap d'Estat i Cap de Govern

President: Glavkos Klerides

Partit en el Govern

Coalició: Unió Democràtica, Partit Democràtic i independents

* De facto existeixen dos Estats a l'illa de Xipre: la República de Xipre, predominantment grega i que ocupa els dos terços meridionals de l'illa i que és l'original i reconeguda internacionalment amb un govern de iure a tota l'illa; i la República del Nord de Xipre, proclamada unilateralment el 15 de novembre del 1983 a partir de l'ocupació turca del 20 de juliol del 1974. Tan sols Turquia la reconeix i les dues comunitats ètniques no han aconseguit restablir un únic Estat.

MAURITÀNIA

Capital Nouakchott	Població (1994) 2.069.000
Llengua oficial Àrab	Densitat (1994) 2 Km ²
Religió oficial Islam	Població urbana (1988) 39,1%
Composició ètnica/lingüística (1993) Moor 70,0%, (dels quals, un 40% són Moor «negres» (Haratin o Sudanesos Africans) i un 60% són Moor «blancs» (Bidan o Àrabs-Berbers) Altres negres africans 30% (inclou [1983] Wolof 6,8, Tukulor 5,3%, Soninke 2,8%, Fulani 1,1% i altres 2,5%)	Taxa natalitat (1994) 48 ‰
Superfície 1.030.700 Km ²	Taxa mortalitat (1994) 16 ‰
	Esperança de vida en néixer (1992) 51,5
	Mortalitat infantil (1992) 101 ‰
	Taxa d'alfabetització d'adults (1992) 36,2%

Forma de Govern

República unitària multipartidista amb dues cambres legislatives

Cap d'Estat

President: Coronel Moaouia Ould Sidi Mohammed Taya

Cap de Govern

Primer Ministre: Sidi Mohammed Ould Boubacar

Partit en el Govern

Partit República Democràtic i Social

Font: Britannica. 1995 Book of the year Kaesing's Record of World Events 1995 IDH. PNUD. 1995

País	PIB per sectors (%)		Comerç Exterior i Inversions								Estructura del treball per sectors				
	PNB (en milions de dòlars)	PNB (per habitant en dòlars)	Sector Primari	Sector Secundari	Sector Terciari	Comerç mundial		UE		AOD (en milions de dòlars) (1993)	Sector Primari	Sector Secundari	Sector Terciari	Taxa atur	Despes. militars
						Import. (en milions de dòlars)	Export. (en milions de dòlars)	Import.	Export.						
Alemanya	1.908.570	23.630	1%	35,2%	63,8%	329.537,8	365.254,6	46,3%	47,9%	—	2,8%	34,9%	62,3%	6,6%	1,6%
Àustria	174.767	22.110	2,5%	36,2%	61,3%	50.361,5	40.233,1	66,6%	60,3%	—	7,5%	36,7%	55,6%	6,8%	1%
Bèlgica	209.594	20.880	2,1%	30,3%	67,6%	125.122,1	123.459,9	73,5%	75%	—	2,7%	28,5%	68,8%	7,7%	2,4%
Dinamarca	137.613	26.510	4,4%	26,5%	69,1%	33.613,1	39.577,3	52,9%	51,2%	—	5,6%	27,6%	66,8%	12,5%	2,1%
Espanya	534.056	13.650	3,4%	30,9%	65,7%	88.423,2	67.550,2	61,1%	68,5%	—	9,6%	29,6%	60,8%	14,9%	1,7%
Finlàndia	116.309	22.980	5,4%	31,3%	63,2%	18.033,4	23.502,5	45,6%	45,4%	—	8,2%	28,6%	63,2%	18,3%	2%
França	1.289.054	22.360	3,6%	27,9%	68,5%	18.033,4	216.247,6	58,4%	59,7%	—	5,3%	25,6%	69,1%	10,0%	3,6%
Grècia	76.679	7.390	16,2%	24,8%	58,9%	23.438,1	9.842	63,1%	78,4%	44	21%	24,9%	54,1%	7,7%	5,5%
Països Baixos	316.390	20.710	7,2%	27,8%	65%	129.754,5	146.999	56,8%	67%	—	4,4%	23,3%	72,3%	7,7%	2,6%
Irlanda	42.798	12.100	9,1%	38,6%	52,3%	22.478,2	28.332,5	74,3%	66,5%	—	11,5%	23%	65,6%	15,5%	1,3%
Itàlia	1.134.800	19.620	3,1%	31,5%	65,4%	156.958,7	178.937,3	55,4%	53,3%	—	8,5%	27,6%	63,9%	10,9%	2,1%
Luxemburg	13.716	35.260	1,7%	33,4%	64,9%	8.115	6.277,2	90,6%	82,4%	—	3,5%	28,4%	68,1%	1,5%	0,8%
Portugal	77.700	7.890	6,3%	39,9%	53,7% (1)	30.610,5	18.540,6	73,8%	75,2%	—	11,3%	31,6%	57%	4,0%	3,3%
Regne Unit	1.024.025	17.770	3,7%	31,1%	69,5	206.380,4	181.645,1	49,1%	52,4%	—	2,1%	25%	67,5%	10,3%	4,2% (2)
Suècia	233.190	26.800	2,6%	30,2%	67,2%	46.369,8	54.120,6	55%	53%	—	3,5%	23,1%	73,3%	8,2%	2,6% (2)
Algèria	44.355	1.650	37,9%	22,7%	39,4%	8.647,8	11.136,8	63,3%	72,8%	332	16,9%	22,7%	60,4% (1)	+ 40%	1,8%
Egipte	36.792	660	26,7%	23,1%	50,2%	8.298	3.050	36,3%	39,3%	2.256	39,8%	19%	41,2% (2)	10,0%	6%
Israel	72.667	13.760	2,3%	30,7%	67%	22.619	14.825,5	48,9%	29,7%	1.272	3,2%	50,9%	45,9%	10,0%	9,4%
Jordània	4.881	1.190	11,3%	23%	65,7%	3.560,7	1.255,7	30,7%	8,7%	317	7,4%	21,4%	71,2%	15,0%	11,2%
Liban	3.500	1.450	8,8%	21,2%	69,9%	4.202,9	559,5	43,9%	18%	132	19,2%	25%	55,8% (4)	50,0%	4,4%
Malta	2.606	7.210	3,3%	30,2%	66,5%	2.338,5	1.537,3	76,7%	75,3%	30	2%	28,3%	69,7%	5,6%	0,8%
Marroc	26.736	1.030	16,3%	30,4%	53,3%	6.857,4	3.800,2	54,5%	62,4%	605	40,3%	23,2%	36,5% (5)	16,0%	5,2% (1)
Palestina, Autonomia:															
Gaza	840	1.270	16%	31%	53%	366,2	79,3	—	—	119	18%	44,3%	37,6%	+ 20%	—
Cisjordània	2.020	1.270	19%	25%	56%	89,3	27,1	—	—	—	19,8%	44,2%	36,1%	—	—
Síria	16.204	1.170	43,1%	9,5%	47,4%	2.399,7	4.213,7	40,7%	41,7% (1)	168	26,5%	23,1%	50,5%	6,1%	9,3%
Tunísia	15.152	1.780	23,3%	22,4%	54,3%	6.432	4.039,9	71,1%	78%	226	23%	32%	45% (2)	13,4%	3,4%
Turquia	114.234	1.950	15,7%	29,3%	55%	29.429,3	15.348,9	44%	47,5%	460	43,1%	22%	34,9%	7,8%	5,4%
Xipre	6.946	11.680	6%	24,6%	69,4%	3.290,1	1.002,8	52,8%	40,8%	35	12,3%	24,3%	63,3%	3,0%	—
Mauritània	1.109	530	36,8%	15%	48,2%	388,1	469,1	76%	51,6% (1)	331	39,6%	3,3%	57,1% (3)	50,0%	3,1%

Definició sector (Primari: agricultura i mineria / Secundari: indústria, construcció i serveis públics / Terciari: transports, comunicacions, adm. pública, defensa, comerç, finances, serveis...) — PNB (Producte Nacional Brut) — PIB (Producte Interior Brut)
 — AOD (Ajuda Oficial al Desenvolupament) — UE (Unió Europea) — (1) 1990 — (2) 1989 — (3) 1988 — (4) 1986 — (5) 1982. Les altres dades són dels anys 1991-1993

DCIDOB 54. La Mediterrània (II).

Grans temes de la Conferència Euro-mediterrània.

Grans temes de la Conferència Euro-mediterrània

(Segons l'informe de la Unió Europea)

La Unió Europea (UE) vol arribar a definir una zona mediterrània de diàleg i d'intercanvi que garanteixi la pau, l'estabilitat i la prosperitat de l'àrea. Entre altres objectius, es vol iniciar un diàleg polític, un desenvolupament econòmic i social durable i equilibrat, lluitar contra la pobresa i arribar a una millor comprensió entre les diferents cultures que coexisteixen a la zona, tot plegat a partir d'un reforçament de la dimensió humana dels intercanvis. En la definició del futur marc multilateral de relacions s'especifica que serà complementari i de reforç de les relacions bilaterals existents entre els diferents membres de la UE i els països de l'altra banda de la ribera mediterrània i que es tindrà en compte les particularitats de cadascun.

Amb la finalitat de definir aquest esquema durable de relacions, la UE ha elaborat un informe amb els temes i les prioritats a tractar en la propera conferència Euro-mediterrània que se celebrarà a Barcelona el pròxim mes de novembre del 1995. Aquests es poden agrupar en tres grans blocs:

- Bloc Polític i de Seguretat
- Bloc Econòmic i de Finances
- Bloc Social i Humà

Bloc Polític i de Seguretat: DEFINIR UN ESPAI COMÚ DE PAU I D'ESTABILITAT

L'objectiu d'aquest bloc és determinar una sèrie de *principis* i d'*interessos comuns* que tinguin en compte les llibertats fonamentals i la constitució de l'Estat de

Dret. Es tracta de principis generalment acceptables i acceptats per tothom, capaços de garantir l'estabilitat de la regió. Aquesta iniciativa porta a la necessitat del diàleg amb els països del món àrabomusulmà, tenint en compte les característiques culturals de la regió.

Aquests principis són els següents:

- Drets Humans, democràcia i Estat de dret: l'estabilitat interna dels Estats, a partir del respecte d'aquests principis, ha de considerar-se com un dels components bàsics per arribar a l'estabilitat del conjunt de l'espai euro-mediterrani.

- Estabilitat, seguretat i bon veïnatge (principis bàsics).

- Igualtat sobirana.

- No ingerència en els assumptes interns d'altres Estats.

- Integritat territorial.

- Renúncia a l'ús de la força i solució pacífica dels problemes.

- Lluita contra el terrorisme, la delinqüència organitzada i el narcotràfic.

- Desarmament i no proliferació d'armament. Adhesió al Tractat de no Proliferació Nuclear.

- Mesures destinades a enfortir la confiança i la seguretat a la regió.

Bloc Econòmic i de Finances: CONSTRUIR UNA ZONA DE PROSPERITAT COMPARTIDA

Dins d'aquest bloc, la UE proposa un pla d'acció —que fixa el marc, les prioritats i les modalitats de socis— per establir una associació, destinada a crear un **espai econòmic euro-mediterrani**, basada en el respecte a les obligacions impo-

sades pels principis de l'Organització Mundial del Comerç (OMC). Dins d'aquesta zona els productes manufacturats circularien lliurement i el comerç dels productes agrícoles, la prestació de serveis transfronterers i els moviments de capitals es liberalitzarien progressivament. Entre les prioritats es troben el desenvolupament econòmic, l'aprofitament dels recursos existents i la creació de noves infraestructures. Es vol fer atenció especial als plans d'integració regional. Per altra banda, es reconeix que la modernització de les estructures econòmiques implica un substancial increment de la cooperació financera, que s'ha de destinar, sobretot, a facilitar la mobilització dels factors econòmics locals de cara a un desenvolupament endogen i durable.

Els principals problemes amb què es troben la majoria dels països de la conca sud de la Mediterrània són els següents:

- una forta pressió demogràfica;
- una població agrícola important;
- una escassa diversificació de la producció i dels intercanvis industrials;
- un comerç interregional irrellevant i
- un sector públic poc eficaç i excessivament desenvolupat.

Per tant, entre les prioritats a portar a terme a aquests països es troben la necessitat d'accelerar el ritme del desenvolupament socio-econòmic; de millorar les condicions de vida de la població, amb l'eliminació dels desequilibris i l'increment dels nivells d'ocupació; i de promoure la cooperació i la integració regional.

Per aconseguir això s'hauria de crear un espai de lliure canvi euro-mediterrani. La UE hauria de facilitar la modernització i el desenvolupament progressiu del sector privat, mitjançant la cooperació entre les administracions i el foment de la inversió privada, tant a escala local com regional i/o comunitària. La Comunitat també hauria de prioritzar les

polítiques, els programes i els projectes que incideixen directament sobre les condicions de vida de les capes de la població menys afavorides. I, finalment, hauria de promoure la transferència de tecnologia.

Pel que fa a les **inversions**, es proposarà examinar com afavorir les inversions directes, tenint en compte el respecte a les competències del conjunt de les parts (UE, Estats membres i els altres socis mediterranis).

La **cooperació regional** es veu com un factor clau per a l'establiment de la zona de lliure canvi.

Per altra banda, la UE insta els **empresaris** a arribar a acords entre les seves empreses i les dels seus col·legues del Sud a fi de crear empreses mixtes, potenciar la comercialització dels seus productes, la subcontractació i la modernització de les estructures industrials del Sud. Això vol dir intercanviar informació sobre el desenvolupament industrial i tecnològic, la política industrial, la competitivitat i la modernització, la reestructuració i la privatització de la indústria, la innovació i les inversions, la liberalització dels intercanvis comercials i la higiene i seguretat en el treball; potenciar la recerca, els projectes comuns, les infraestructures de cooperació i els mecanismes de consulta; i millorar les condicions per al desenvolupament de les inversions estrangeres dins els països de la ribera sud de la Mediterrània.

Sobre el tema del **Medi Ambient**, la UE assenyala la necessitat d'elaborar un programa integrat de cooperació regional, així com una major coordinació dels programes multilaterals ja existents, ja sigui a nivell europeu com a nivell dels organismes internacionals. És necessari reconciliar el desenvolupament econòmic amb la protecció del Medi Ambient i integrar les constants medioambientals en les línies mestres de la política econòmica (indústria, recerca, energia, transport, agricultura, pesca, turisme, ordenació del territori) amb la finalitat d'afavorir el desenvolupament durable de la regió. Així mateix, s'insta a complir els objectius i les estructures establertes dins el marc de la Convenció de Barcelona i el Programa Ambiental de la Mediterrània. Els problemes que s'enumeren són els següents: aigua, residus, contaminació ambiental, protecció del sòl, les costes i la mar Mediterrània, la flora i la fauna, la conservació del patrimoni cultural, la conservació del paisatge, la prevenció dels incendis forestals, així com l'observació de la terra. Aquest programa inclouria una sèrie de propostes per fer front als problemes. Aquestes són les següents: formació, educació, creació de xarxes de defensa de l'ecologia i elaboració de dades relatives a la qualitat del Medi Ambient.

Per últim, dins d'aquest bloc econòmic, es fan un seguit de propostes sobre els següents temes:

— **Energia** (tenint en compte l'existència d'una interdependència en aquest sector): integrar els països mediterranis a la Carta Europea d'Energia; promoure la seva participació en els programes d'investigació; desenvolupar fonts d'energia renovables (principalment l'energia solar); ampliar les xarxes energètiques i promoure'n la interconnexió.

— **Agricultura**: diversificar la producció; reduir la dependència alimentària; vetllar per la protecció del Medi Ambient; fomentar la privatització; promoure l'assistència tècnica i la formació; adequar les normes fitosanitàries i veterinàries; vetllar per un desenvolupament rural integrat i fomentar la cooperació entre les regions agrícoles.

— **Transport**: millorar les infraestructures portuàries i aeroportuàries, facilitar els tràmits administratius; harmonitzar els sistemes de control i gestió de trànsit; millorar el transport marítim (i aeri) multimodal; millorar la seguretat marítima i aèria; introduir un sistema de vigilància més eficaç contra la contaminació dels mars; desenvolupar el transport terrestre est-oest en la ribera Sud.

— **Tecnologia de la Informació i Telecomunicacions**: desenvolupar les comunicacions rurals; modernitzar les telecomunicacions; facilitar l'accés a les autopistes de la informació i la transferència de tecnologia, d'investigació i de formació; desenvolupar les xarxes telemàtiques i potenciar la cooperació entre les empreses de telecomunicacions.

— **Recerca i desenvolupament**: fomentar la participació conjunta dels centres d'ensenyament superior de les dues riberes en projectes de recerca i crear xarxes científiques especialitzades.

— **Estadístiques**: harmonitzar els mètodes i l'intercanvi de dades.

Bloc Social i Humà:

AFAVORIR ELS INTERCANVIS ENTRE SOCIETATS CIVILS

En el marc d'una cooperació descentralitzada, la UE destaca dins d'aquest bloc les prioritats següents: l'educació, la formació professional i els programes dirigits a la joventut, els intercanvis culturals i la comprensió a través dels mitjans de comunicació, els immigrants i la sanitat. Així mateix, es contempla la cooperació en matèria judicial, la lluita contra el narcotràfic, el terrorisme i la delinqüència internacional.

L'associació euro-mediterrània està basada en un concepte global que té dos eixos principals: les relacions entre

Europa i la Mediterrània i el procés de pau a l'Orient Mitjà. Però aquesta associació no és pas un nou fòrum per a la resolució de conflictes, ni tampoc forma part del procés de pau, i en cap cas vol substituir les altres iniciatives de pau, estabilitat i desenvolupament a la regió. Aquest projecte vol potenciar el diàleg i la cooperació entre Europa i els seus veïns del Sud i de l'Est de la Mediterrània.

Pel que fa als temes que s'engloben dins d'aquest bloc, la UE presenta diverses propostes sobre les qüestions següents:

— **Sanitat**: desenvolupar la sanitat pública; millorar la cura materno-infantil, la planificació familiar i la lluita contra les malalties contagioses com la SIDA.

— **Educació**: desenvolupar programes de formació professional, centrats sobretot l'interès en el sector privat; promoure les xarxes de cooperació entre les Universitats; promoure la mobilitat entre els investigadors i els professors; reforçar els lligams entre els centres docents i les empreses; potenciar l'educació de les dones i els adults; formar quadres d'empresa i d'administratius.

— **Jovençutut**: donar suport a la integració social i professional dels joves; promoure la formació de treballadors socials dins aquest sector; potenciar la formació científica, cultural i tècnica dels joves treballadors.

— **Migracions**: identificar les causes de la pressió migratòria; promoure els programes d'ajuda a la creació de treball i la formació professional de cara a evitar l'èxode de la mà d'obra qualificada; potenciar el paper dels migrants instal·lats en els països membres de la UE en el desenvolupament econòmic dels països d'origen; combatre la immigració clandestina; accelerar els tràmits de verificació de la nacionalitat; intercanviar informació sobre els treballadors clandestins i les rutes que aquests segueixen; explotar les possibilitats que ofereix el recurs a les comissions mixtes bilaterals.

— **Racisme i xenofòbia**: cooperar de manera eficaç contra qualsevol manifestació d'aquest caire.

— **Tràfic d'estupefaents**: intercanviar informació sobre el tràfic d'estupefaents; eradicar els cultius; sensibilitzar els serveis de duanes; portar a terme controls concertats del tràfic per via marítima; modernitzar el marc jurídic, cooperar en la lluita contra el blanqueig de diners.

— **Terrorisme**: intensificar l'intercanvi d'informació; millorar la formació dels serveis de lluita contra el terrorisme; identificar els diferents components d'aquest fenomen.

— **Delinqüència internacional**: protegir el Medi Ambient i lluitar contra el crim ecològic; lluitar contra el tràfic de falsificacions; lluitar contra qualsevol forma de rapt de infants.

DCIDOB 54. **La Mediterrània (II).**

Cronologia internacional.

Cronologia Internacional

Del juny al setembre
del 1995

Juny

- Bòsnia i Hercegovina: Gorazde.** Les forces serbo-bosnianes han reemprès el bombardeig de l'enclavament de Gorazde.
- Bòsnia i Hercegovina.** Les forces serbo-bosnianes han abatut amb un míssil un dels dos caces F-16 dels EUA que participaven en una missió de l'OTAN.
- Xile.** Pinochet ha garantit al Govern xilè que l'Exèrcit acata la sentència que condemna a set i sis anys de presó els dos principals responsables de la policia secreta de la dictadura per haver estat els autors intel·lectuals de l'assassinat de l'ex-canceller Orlando Letelier.
- Bòsnia i Hercegovina.** Després d'haver estat reclamada per francesos i britànics, els EUA i la UE creen una força simbòlica d'intervenció ràpida (FIR) a Bòsnia, que es compondrà de dues brigades amb entre uns 4.000 i 5.000 soldats del Regne Unit, França i els Països Baixos, blindats i helicòpters. D'altra banda, els serbis de Bòsnia han amenaçat a no lliurar els 257 ostatges en el seu poder si l'ONU no renuncia a ordenar llançar atacs aeris a l'OTAN.
- Xinjiang, la Xina.** Cinc membres d'un grup armat a favor de la independència de Xinjiang, regió autònoma al nord-est de la Xina habitada majoritàriament per musulmans, han estat executats després que fossin condemnats a mort per delictes «contrarevolucionaris».
- Sud-àfrica.** El Tribunal Constitucional ha declarat l'abolició de la pena de mort.
- Bòsnia i Hercegovina.** Els serbo-bosnians alliberen 111 ostatges de l'ONU retinguts com a escuts humans des del 26 de maig.
- Burundi.** Almenys 25 persones han estat mortes per les tropes governamentals de Burundi en una operació a fi de desarmar les milícies hutus en el seu darrer bastió situat a les rodalies de Bujumbura.
- Colòmbia - Els EUA.** Ha estat detingut a Cali, ciutat occidental de Colòmbia, Gilberto Rodríguez Orejuela, El Ajedrecista, cap del càrtel de Cali. Les agències de seguretat nord-americanes —l'Agència per la lluita contra les Drogues (DEA) i l'Agència Central d'Intel·ligència (CIA)— hi han tingut un paper decisiu.
- Bòsnia i Hercegovina.** Després de sis hores de negociacions a Pale, capital política dels serbo-bosnians, l'enviada especial a l'antiga Iugoslàvia de l'Alt Comissariat de l'ONU per als Refugiats (ACNUR), Anne Willem Bijleveld, ha informat que ha «obtingut de les autoritats sèrbies l'acord per reemprendre el flux d'ajut humanitari per carretera a Sarajevo».
- Rússia - Ucraïna.** La flota russa del mar Negre romandrà a Sebastopol, ciutat situada a la península ucraïnesa de Crimea, i hi mantindrà el seu Estat Major, segons l'acord signat entre els presidents de Rússia, Boris Ieltsin, i el d'Ucraïna, Leonid Kuchma.
- Colòmbia; Medellín.** Les explosions, durant la celebració d'una revetlla, d'una bomba de 30 quilos de dinamita i d'una càrrega de metralla causen la mort de 29 persones i en fereixen 200.
- Rússia - Txetxènia.** Les tropes russes han llançat una nova ofensiva amb avions i artilleria contra la localitat de Shatoi, un poble de muntanya situat a 50 km al sud de Grozni.
- El Kurdistan.** 35 independentistes kurds i cinc soldats turcs han mort en enfrontaments a l'est i al sud-oest de Turquia, segons les autoritats turques.
- Algèria.** Segons informacions de la premsa algeriana, Hakim Kasdi, de 25 anys, militant berber de l'Agrupació per la Cultura i la Democràcia (RCD), que havia estat segrestat el passat dia 8 de juny, ha estat trobat assassinat i mutilat.
- Burundi.** Almenys 13 persones han mort a Bujumbura en un enfrontament entre estudiants hutus i tutsis de la Universitat de Mutanga.
- Bòsnia i Hercegovina.** Els serbis de Bòsnia han alliberat 130 cascos blaus retinguts més.
- França: proves nuclears al Pacífic.** Un dia després que el president francès, Jacques Chirac, hagi autoritzat realitzar vuit proves nuclears al sud del Pacífic entre els mesos de setembre de 1995 i maig de 1996, el món hi ha reaccionat amb virulència. Nova Zelanda i Austràlia, els països més propers a la zona, han anunciat la congelació de les seves relacions militars amb París.
- Rússia - Txetxènia.** Un cop travessades les línies russes, un grup txetxè s'ha fet amb el control de l'hospital de la ciutat de Budionnovsk, a 150 km al nord de Grozni. Les tropes del ministeri de l'Interior rus els han expulsat, però els txetxens han aconseguit fer molts ostatges, que han amenaçat afusellar.
- Sarajevo.** Soldats de l'Exèrcit bosnià, distribuïts en set fronts diferents, avancen cap a les posicions serbo-bosnianes amb l'objectiu de rompre el setge de Sarajevo i obrir noves vies a l'ajut exterior.
- Rwanda.** El Fons de les Nacions Unides per a la Infància (Unicef) ha internat en un centre especial pròxim a Kigali 77 nens acusats de genocidi i fins ara detinguts en la presó de la capital. El Govern rwandès els acusa de participar en la matança de més de mig milió de tutsis en poder dels hutus durant la guerra tribal de tres mesos que va esclatar el 1994.
- Rússia - Txetxènia: alto-el-foc.** Rússia decideix suspendre les operacions militars a Txetxènia i emprendre negociacions amb el general Dudàiev a canvi de la llibertat dels ostatges retinguts pel cap txetxè Shamil Basàiev a l'hospital de Budionnovsk.
- Rússia - Txetxènia.** D'acord amb les negociacions amb Rússia, els membres del comandament independentista txetxè que va assaltar la ciutat russa de Budionnovsk i s'havia atrinxerat a l'hospital amb més de mil ostatges se'n van cap a Txetxènia emportant-se els companys ferits, els cadàvers dels seus morts i prop d'un centenar d'ostatges com a garantia de la seva seguretat.
- El Kurdistan.** Almenys 21 kurds del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK) i 13 soldats turcs han mort durant un atac dels milicians contra un quarter de l'Exèrcit a la frontera amb l'Iraq. D'altra banda, 12 kurds més han mort en un enfrontament posterior també amb l'Exèrcit.
- El Regne Unit.** El primer ministre britànic,

John Major, dimiteix com a líder del Partit Conservador alhora que es presenta com a candidat a fi de succeir-se a si mateix.

Algèria. Els diaris *Le Matin* i *Liberté* informen que sis dones han estat degollades, presumptament per un comando integrista.

Angola. Els líders de la Unió Nacional per la Independència Total d'Angola (UNITA), Jonas Savimbi, ha anunciat que «a Angola la guerra ha acabat» i ha demanat als països veïns «que impedeixin el tràfic d'armes amb les parts en conflicte». El president d'Angola, Eduardo dos Santos, rival fins ara de Savimbi, li ha ofert la vice-presidència del Govern.

23. El Sàhara Occidental - el Marroc. El Govern del Sàhara Occidental i el Frente Polisario han decidit suspendre la seva participació en la comissió del cens per al referèndum del Sàhara Occidental com a protesta contra les violacions marroquines del pla de pau, és a dir, la condemna de vuit civils saharians, que s'havien manifestat pacíficament a El Aaiun a favor de la República Àrab Sahariana Democràtica, a penes de fins a 20 anys de presó per part del Tribunal Militar de Rabat i la decisió del Marroc que es consideri com a votants 100.000 colons.

24. Bòsnia i Hercegovina: Srebrenica. Un comando especial dels serbis de Bòsnia ha penetrat en l'enclavament oriental de Srebrenica, una de les sis zones protegides per l'ONU, sense ser descobert pels cascos blaus holandesos.

Burundi. Almenys 12 persones de la minoria tutsi han estat assassinades en un suburbi del nord de Bujumbura, presumptament per hutus armats amb matxets i pistoles.

25. Sarajevo. Una granada serbo-bosniana mata set persones, de les quals quatre són nens.

El Pakistan. 56 és el nombre de morts per disturbis a Karachi. El Moviment nacional Mohajir (MQM) ha convocat tres dies de vaga en protesta pels assassinats d'un líder i de la germana d'un activista d'aquest grup opositor al Govern de Benazir Bhutto. El MQM vol que es detinguin els responsables d'aquestes dues morts.

26. UE: Cimera de Cannes. Alemanya i Espanya arriben a un acord entre l'ajuda exterior destinada als sis països de l'Europa de l'Est, que obtindran 1,07 bilions de pessetes, i la dedicada als 12 països de la conca sud mediterrània, que en rebran 749.000 milions. Aquest compromís garanteix la viabilitat de la Cimera Euromediterrània de Barcelona i assegura la pau pressupostària a la UE. També s'ha arribat a acords sobre els diners destinats als països d'Àfrica, el Carib i el Pacífic.

27. Haití: eleccions. El candidat a batlle del partit del president Jean-Bertrand Aristide, Jean-Charles Henock, ha estat assassinat a la ciutat d'Anse d'Hainault, segons ha informat el batlle de Port-au-Prince.

28. Sarajevo. Almenys cinc persones han estat mortes i gairebé 40, ferides, en un bombardeig serbi al centre de Sarajevo en represàlia pels atacs bosnians a la perifèria.

Turquia - el Kurdistan. Soldats turcs han abatut almenys 19 independentistes kurds en la regió del mont Ararat en una ofensiva contra el Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK). També hi ha perdut la vida un soldat turc.

29. Mèxic: Guerrero i Chiapas. 15 pagesos indígenes han mort i 23 persones més han estat ferides a Aguas Blancas, a Guerrero, un dels Estats més pobres del país, en una topada entre pagesos i policies.

30. Alemanya - els Balcans. El Parlament Federal alemany ha aprovat per àmplia majoria la proposta del Govern d'enviar militars al territori de l'antiga Iugoslàvia. Això suposa la participació d'Alemanya en accions bèl·liques per primera vegada després de la II Guerra Mundial.

Juliol

1. Sarajevo. Segons el ministeri de sanitat bosnià, les forces serbo-bosnianes han bombardejat el centre de Sarajevo tot causant 12 morts i 67 ferits.

2. Algèria. Almenys 11 persones han estat mortes i una desena ferides arrel d'una sèrie d'atemptats ocorreguts en sis ciutats diferents d'Algèria.

Tailàndia: eleccions. El principal partit de l'oposició el Xart Thai (Nació Tailandesa), dirigit per Banharn Silpa-archa, ha estat el més votat en les eleccions i ha anunciat una coalició amb cinc partits més. Aquests comicis representen la primera ocasió en 20 anys que un Govern succeeix un altre de forma democràtica en aquest país del sud-est asiàtic.

3. Haití: eleccions. 22 partits polítics han denunciat frau i manipulacions deshonestes en les eleccions del passat 25 de juny, per la qual cosa n'han sol·licitat l'anul·lació en els nou departaments del país.

4. El Regne Unit. 218 parlamentaris *tories* confirmen John Major com a líder del partit Conservador britànic en el decurs de les eleccions internes convocades a fi d'acabar amb les divisions entre europeistes i euroescèptics.

5. Armènia: eleccions. La població d'Armènia ha votat en el decurs de les primeres eleccions parlamentàries que se celebren des que aquest país transcaucàsic va deixar de formar part de l'URSS. Alhora, els armenis han votat en referèndum una Constitució que reforça —de manera alarmant, segons l'oposició— el poder del president, Levon Ter-Petrosian.

6. Iugoslàvia. Mentre l'ONU prorroga fins al proper 18 de setembre la suavitat de les sancions internacionals al règim de Belgrad, representants dels EUA al Consell de Seguretat de l'ONU acusen Milosevic d'ajudar militarment el règim de Radovan Karadzic: a més de retornar als fronts de Bòsnia i Croàcia milers de refugiats d'origen serbi —violant així la Convenció sobre Refugiats que la federació iugoslava va signar el 1951—, Belgrad envia unitats especials camuflades de la seva policia a lluitar en terreny bosnià al costat de les tropes serbo-bosnianes.

7. El Kurdistan. Segons fonts militars turques, la segona ofensiva de l'Exèrcit turc, formada per 6.000 soldats, a fi d'impedir la reconstrucció de les bases del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK) al nord de l'Iraq ha causat de moment, la mort de 90 presumptes guerrillers independentistes kurds, i la de cinc soldats turcs.

8. Txetxènia. Les delegacions de Rússia i les dels partidaris del general independentista Dudàiev arriben a un acord en les converses de pau que se celebren a Grozni segons el qual el poble txetxè podrà decidir sobre la independència de la República en el decurs d'unes properes eleccions presidencials en què es permetrà la participació de candidats independentistes.

Somàlia. Almenys 61 persones han mort a Mogadiscio i al centre del país com a conseqüència dels combats entre partidaris del general Mohamed Farah Aidid i les forces del Front Nacional de Somàlia de l'antic dictador Mohamed Siad Barre.

10. Mururoa: proves nuclears franceses. Després que uns 150 comandos de l'Armada francesa hagin abordat el vaixell insignia de Greenpeace, el *Rainbow Warrior II*, en aigües de la zona d'exclusió marítima de l'atol·ló de Mururoa, al sud del Pacífic, dos activistes d'aquesta organització ecologista han burlat la vigilància de l'Exèrcit francès i s'han encadenat a una plataforma de perforació dels pous on s'instal·len les càrregues atòmiques. Després de romandre-hi 20 minuts han estat detinguts per una patrulla militar. Aquests actes pretenen impedir la presa de les proves nuclears franceses.

11. Bòsnia i Hercegovina: Srebrenica. Tot i les amenaces verbals de l'ONU de ser atacats per l'aviació de l'OTAN, els serbo-bosnians han pres finalment la ciutat de Srebrenica, una de les sis zones protegides de l'ONU a Bòsnia. L'entrada de les tropes sèrbies a la ciutat ha provocat la fugida de més de la meitat dels 40.000 musulmans que s'hi refugiaven i el replegament dels cascos blaus holandesos.

12. Bòsnia i Hercegovina: Srebrenica. Les forces serbo-bosnianes del general Ratko Mladic s'emporten en camions tots els musulmans en edat de combatre que havien buscat refugi al quarter dels cascos blaus de l'ONU a Srebrenica. D'altra banda, els 400 cascos blaus holandesos són incapaçs d'atendre l'allau de prop de 30.000 musulmans refugiats que fugen de la ciutat cap a Tuzla, en territori governamental bosnià.

13. Bòsnia i Hercegovina: Zepa. A Zepa s'han incrementat els combats i els bombardejos serbis, segons ràdio Sarajevo.

El Sàhara Occidental - el Marroc. El front Polisari ha decidit reprendre la seva participació en el registre de votants en el referèndum sobre la independència del Sàhara occidental, que s'ha de celebrar el 1996, després que el Consell de Seguretat de l'ONU hagi renovat el mandat de l'ONU al Sàhara i el Front hagi rebut suport de nombrosos països africans per salvar el pla de pau.

15. Mururoa: proves nuclears franceses. L'associació ecologista Greenpeace convoca els mariners de tot el món a navegar fins el Pacífic per formar una flota antinuclear per la pau.

Burundi. Desenes de milers d'hutus fugen de Bujumbura després dels nous enfrontaments ètnics que han esclatat entre les milícies radicals hutus i tropes de l'Exèrcit de majoria tutsi.

19. Bòsnia i Hercegovina: Zepa i Gorazde. Després que les tropes serbo-bosnianes l'hagin assaltat, el petit enclavament musulmà de Zepa, on es refugien al voltant de 15.000 persones, s'han rendit, segons han assegurat fonts militars serbo-bosnianes. D'altra banda, Radovan Karadzic ha demanat la rendició immediata de Gorazde, l'únic bastió oriental del Govern de Sarajevo que encara resta d'empeus, i ha anunciat que les seves tropes atacaran qualsevol força estrangera que acudeixi a defensar-lo. A més d'això, la comissària europea per a l'ajuda humanitària, Emma Bonino, ha afirmat que 12.000 bosnians de Srebrenica romanen desapareguts.

Algèria. Han estat trobats els cossos de set persones decapitades a uns 200 km d'Alger. També ha estat abatut un soldat per un comandament integrista. D'altra banda, ha esclatat un artefacte a Buinan, al sud d'Alger, que ha provocat la mort de dues persones i n'ha ferides dues més.

20. Bòsnia i Hercegovina. Les autoritats de Sarajevo confirmen l'èxode de milers de refugiats de Zepa. A Tuzla s'hi han aplegat 30.000 desplaçats de Srebrenica. D'altra banda, més de 1.200 bosnians fugen de Sturlic, situat a l'enclavament nord-occidental de Bihac, davant l'avançada de columnes de blindats serbo-bosnians.

21. Bòsnia i Hercegovina: Gorazde i Zepa. 15 dels 16 països presents a la conferència especial sobre la crisi bosniana celebrada a Londres,

és a dir tots menys Rússia, han acordat utilitzar els bombardejos aeris contra els serbo-bosnians si intenten conquerir la zona de seguretat de Gorazde. A Zepa els serbis han tornat a obrir foc després que hagin fracassat les converses secretes amb el Govern bosnià sobre les condicions de capitulació de l'enclavament.

22. Txetxènia. El desacord entre el Kremlin i el general txetxè Dudàiev pel que fa a l'estatut polític de la República torna a bloquejar les negociacions de pau. Els independentistes es neguen a acceptar cap fórmula que afirmi que Txetxènia forma part de la Federació Russa.

Sri Lanka. L'Exèrcit ha confirmat la mort de 160 persones, 130 civils i la resta guerrillers tàmils, en esclatar un camió carregat d'explosius a la península de Jaffa. El camió pertanyia a la guerrilla i l'explosió es va produir en el decurs d'una ofensiva de l'Exèrcit. Els tàmils volen la independència del nord i l'est de l'illa, l'antiga Ceilan.

Nigèria. 43 criminals comuns nigerians han estat executats públicament a la presó d'alta seguretat de Kikiri, a Lagos.

23. Bòsnia i Hercegovina. Prop de 900 soldats (500 francesos i 400 britànics) de la Força de Reacció Ràpida (FRR), equipats amb artilleria, morters pesats, carros lleugers i míssils anticarro Milan, han estat enviats a Sarajevo per l'ONU a fi que es despleguin al mont Igman per respondre als atacs dels assetjadors serbis, que han provocat la mort de sis civils més.

Bòsnia i Hercegovina - Croàcia: la Krajina i Bihac. Després que hagi estat firmat un acord de col·laboració entre els presidents de Bòsnia i Croàcia, Izetbegovic i Tudjman respectivament, l'Exèrcit croata té previst intervenir en la defensa de Bihac, enclavament nord-occidental bosnià, i llançar una ofensiva a fi de reprendre el control de diverses zones de la Krajina, la regió de Croàcia en poder serbi.

24. L'Orient Pròxim. Un atemptat suïcida en un autobús provoca a Tel Aviv la mort de cinc israelians i fereix a 33 persones més. Hezbollah-Palestina se'n responsabilitza des de Beirut.

Bòsnia i Hercegovina: Sarajevo i Bihac. Els serbo-bosnians segueixen bombardejant Sarajevo tot provocant vuit morts més. Alhora, han tornat a emprendre una gran ofensiva contra Bihac, oberta en tres fronts.

25. París. Han mort quatre persones i 60 han estat ferides, 14 d'elles de gravetat, en un atemptat terrorista a la cèntrica estació de metro de Saint Michel. No hi ha cap grup que s'hagi responsabilitzat del crim.

26. Bòsnia i Hercegovina: Zepa. Després que hagin conquerit definitivament la zona de seguretat de Zepa (15.000 habitants), els serbis han emprès una sistemàtica *neteja ètnica* en expulsar 1.200 civils, majoritàriament vells i dones amb fills petits, en un comboi d'autobusos amb destí a Kladjan, un territori controlat per Sarajevo.

El Perú i l'Equador han arribat a un acord a fi de desmilitaritzar la zona de conflicte entre tots dos països durant les converses celebrades en una trobada de ministres de Defensa a la ciutat nord-americana de Williamsburg.

28. Bòsnia i Hercegovina - Croàcia. La milícia bosnio-croata (HVO) ha emprès una àmplia ofensiva contra els serbo-bosnians i ha pres les ciutats estratègiques de Grahovo i Glamoc.

Sri Lanka. Han mort més de 200 guerrillers tàmils i dos soldats durant l'ofensiva dels rebels contra quatre bases de l'Exèrcit, que hi havia estat previngut de l'atac.

29. Irlanda. 12 presos de l'IRA han estat alliberats de la presó de Portlaoise per ordre de la ministra irlandesa de Justícia, Nora Owen, en resposta a l'alto-el-foc mantingut per l'IRA des de l'1 de setembre de 1994. La decisió ha estat criticada pel Partit Conservador britànic i pels partits unionistes de l'Ulster.

El Zaire. Almenys vuit persones han estat mortes durant una manifestació a Kinshasa, la capital del Zaire, en què participaven 2.000 persones que protestaven contra el règim de Mobutu.

30. Bòsnia i Hercegovina - Croàcia. L'atac de Croàcia a l'oest de Bòsnia ha forçat els serbis de la Krajina a detenir l'ofensiva contra l'enclavament bosnià de Bihac.

Rússia - Txetxènia. Les delegacions d'ambdós països en les converses de pau de Grozni han firmat un acord militar que preveu el cessament dels enfrontaments bèl·lics. El líder dels independentistes txetxens, Dudàiev, però, ha desautoritzat l'acord.

31. Bòsnia i Hercegovina - Croàcia. Segons Metges del Món, gairebé tots els presoners fets pels serbo-bosnians a Srebrenica i Zepa, més de 7.000 homes d'entre 15 i 55 anys, han estat assassinats. En els centres de detenció que tenia autorització per visitar, la Creu Roja només n'ha trobat 200. Els altres o bé han fugit o són morts.

Agost

1. Bòsnia i Hercegovina. - Croàcia. Els 16 membres de l'Aliança Atlàntica aproven ampliar, a tres zones de seguretat més de Bòsnia i Hercegovina (Bihac, Tuzla i Sarajevo), les mesures aprovades el passat 21 de juliol per protegir l'enclavament de Gorazde, que inclouen la intervenció aèria. La Cambra de Representants dels EUA ha ratificat la resolució ja aprovada pel Senat a favor de l'aixecament unilateral de l'embargament d'armes a Bòsnia.

2. Guinea Equatorial. El líder del Partit del Progrés (PP), Severo Moto, ha estat alliberat el mateix dia de la commemoració del 16è aniversari del cop d'Estat, després que hagi estat indultat pel president, Teodoro Obiang.

3. El Pakistan. Han estat trobats els cossos de 12 homes assassinats d'un tret al clatell i han estat mortes 13 persones més a la ciutat de Karachi com a conseqüència de la violència interètnica que viu el país. El ministre de l'Interior, Nasrulà Babar, n'ha acusat el Moviment Qaumi Mohajir (MQM), la principal força política de la ciutat, que representa els *mohajirs*, els immigrants procedents de l'Índia després de la partició del país el 1947. Segons el ministre, els assassinats s'han comès en venjança per la mort de quatre *mohajirs* en un enfrontament amb la policia.

5. Els EUA - el Vietnam. Tots dos països han establert relacions diplomàtiques, després que 20 anys abans la guerra provoqués 3,5 milions de morts vietnamites i 50.000 de nord-americans. Pel que fa a l'escull dels 1.600 soldats nord-americans desapareguts, Hanoi s'ha compromès a seguir cooperant sobre el tema, considerant prioritari pels EUA.

6. Bòsnia i Hercegovina - Croàcia. Després d'una ràpida i total ofensiva, l'Exèrcit croata (HV) aconsegueix fer-se amb el territori de la Krajina en poder serbi, inclosa la capital, Knin, tot recuperant d'aquesta manera la integritat territorial perduda d'ençà 1991. Segons l'ONU, almenys 150.000 serbis han emprès la fugida cap al territori veí de Bòsnia controlat pels serbo-bosnians. D'altra banda, de resultes de la victòria croata, els musulmans bosnians de Bihac han aconseguit trencar el setge a què els mantien els serbis.

Colòmbia. El Govern del president colombià, Ernesto Samper, respon a l'acusació de filtració de diners del càrtel de Cali en la seva campanya electoral amb la captura policíaca de Miquel Rodríguez Orejuela, el *número dos* de la cúpula d'aquesta organització mafiosa.

7. Sri Lanka. Un suïcida provoca la mort de 22 persones i en fereix 40 prop del monument a la Independència de la capital, Colombo. La policia considera que l'atemptat és la resposta dels Tigres d'Alliberació de la Terra Tamil a l'oferi-

ment de la presidenta del país de poder autònom a canvi de pau.

Algèria. segons el diari *El Watan*, almenys 13 civils han mort i 28 més han estat ferits en esclatar un camió bomba dirigit contra la central elèctrica de Bufarik. També ha estat atacat amb granades un cotxe de la policia al barri de Kuba. Hi han mort dos policies i una desena n'han estat ferits.

Burundi. Segons la policia de Bujumbura, una banda integrada per uns 100 hutus ha mort 58 refugiats tutsis a Kaburantwa, entre els quals hi ha 18 dones i 25 nens, que han estat assassinats amb maxets i coltells per no alertar les forces armades burundeses.

8. Algèria. Segons el diari *El Watan*, les forces de seguretat algerianes han mort un centenar d'integristes armats a la zona de Larbaa, a 30 km d'Alger. Mentrestant, a Saoula, a 20 km d'Alger, han estat assassinada una periodista de *L'Hebdo Libérée*.

9. El Kurdistan. La policia turca ha detingut 34 kurds que el dia 5 d'agost van prendre la seu del partit del Benestar (RP) a Istanbul i van començar una vaga de fam en solidaritat amb la que fan els prop de 8.000 presoners del Partit del Treballadors del Kurdistan des de fa tres setmanes.

14. L'Aràbia Saudita. Dos turcs han estat executats acusats de tràfic de drogues, segons el Ministeri de l'Interior. El nombre de persones decapitades des de començaments d'any es ja de 141.

15. Rússia - Txetxènia. El general Anatoli Romanov, comandant de les tropes russes a Txetxènia, i el cap de l'Estat Major txetxè, general Aslan Masjadov, han arribat a un acord per desarmar les forces txetxenes. Les tropes de l'Exèrcit rus també han començat a replegar-se en quaters situats en algunes localitats txetxenes i una columna de més de 100 vehicles blindats ha abandonat Grozni.

Mèxic: Guerrero. La Comisión Nacional de Derechos Humanos mexicana (CNDH) ha sol·licitat la destitució de diversos funcionaris de l'Administració de l'Estat de Guerrero per la seva presumpta relació amb la matança de 17 pagesos el 28 de juny a Aguas Blancas, al municipi de Coyuca de Benítez. La comissió sospita que el director general de Governació del Estado de Guerrero ha participat activament en el tiroteig.

16. Colòmbia. El president de Colòmbia, Ernesto Samper, ha declarat l'estat d'emergència després de la detenció de l'ex-ministre de Defensa, Fernando Botero, per part de la Fiscalia General per presumpta responsabilitat en la filtració de diners dels narcotraficants del càrtel de Cali en la campanya electoral del president, que ell va dirigir. L'ex-tresorer de la campanya, Santiago Medina, també va ser detingut per aquest afer. La decisió pretén combatre la crisi social i de violència que viu el país i que es palesa en l'assassinat de 19.450 persones, unes 108 per dia, i el segrest de 700 més durant els sis primers mesos d'enguany i en la impunitat en què resten 97 de cada 100 casos de delinqüència comuna.

Algèria. Han estat trobats a Ruina, a l'oest d'Alger, set civils decapitats. Aquestes morts succeeixen les de cinc membres d'una família que s'havia negat a col·laborar amb els integristes armats i la d'una cantant i el seu marit.

17. La Xina. Ha fet una prova nuclear subterrània, la segona en tres mesos i la número 43 des que el 1964 es va unir al club atòmic. Aquest assaig s'ha produït un dia després que les autoritats xineses expulsessin sis dirigents de Greenpeace que havien organitzat una protesta antinuclear a la plaça Tianammen de Pequín.

18. Rússia - Txetxènia. Els txetxens han suspès les converses de pau amb els representants del Kremlin en protesta pels bombardejos de l'aviació russa contra les seves posicions. El Govern de Moscou considera que el començament del desarmament txetxè és insuficient per res-

tablir les converses de pau.

19. Libèria. Les sis faccions liberianes que des de fa cinc anys lluiten per fer-se amb el control del país han arribat a un acord a Nigèria per compartir el poder i acabar amb la guerra.

20. Algèria. Un iman de 73 anys ha estat assassinat per un comando integrista a l'interior de la mesquita de Sidi Abderrahman d'Alger.

21. L'Orient Pròxim. El grup radical islàmic Hamàs torna a fer un atemptat suïcida en un autobús ple de viatgers a Jerusalem que ha provocat sis morts i 89 ferits. El Govern israelià ha tornat a tancar els accessos a Gaza i Cisjordània.

22. Rússia - Txetxènia. Després d'haver-se atrinxerat a la comissaria central de policia d'Argun, la qual ha estat assaltada per les tropes federals russes tot tractant de desallotjar-lo, el comando liderat per l'independentista txetxè Alaudi Jamzatov romp el setge rus i fuig tot deixant darrere seu un mínim de 70 morts. Tot i això, alts càrrecs militars russos asseguren que segueix existint voluntat de diàleg entre totes dues parts.

Haití: eleccions. Els resultats de les eleccions parcials del passat dia 13, divulgats pel Consell Electoral Provisional, atorguen a la col·locació Lavaldas, del president Jean-Bertrand Aristide, la majoria dels escons a la Càmera de Diputats i al Senat. L'oposició ha decidit boicotejar el procés degut a presumptes irregularitats.

23. El Zaire: refugiats. Més de 15.000 refugiats, rwandesos i burundesos al Zaire, majoritàriament hutus, n'han estat expulsats i uns altres 173.000 s'hi han amagat a les muntanyes a fi d'evitar que l'Exèrcit els envii als seus països d'origen. Aquesta operació massiva de desallotjament forçós de refugiats es deu a la decisió de l'ONU d'aixecar l'embargament d'armes a Rwanda.

24. El Zaire: refugiats. El govern del Zaire ha suspès l'operació de deportacions massives de refugiats rwandesos i burundesos gràcies a les negociacions entaulades amb l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR).

26. El Sudan. Després que hagi decidit alliberar tots els presos polítics i hagi cridat els opositors de l'exili perquè tornin al país, el Govern ha alliberat l'ex-primer ministre, Saqad al Mahdi, líder del principal partit polític del país, deposat el 1989 per un cop d'Estat militar encapçalat pel tinent general Omar Hassan al Bashir.

27. L'Orient Pròxim. Israel i l'Organització per l'Alliberament de Palestina (OAP) signen la transferència de vuit de les 35 competències civils que l'Administració israeliana ha de cedir en els territoris ocupats.

28. Sarajevo. Un projectil de 120 mil·límetres llançat sobre el mercat de Sarajevo provoca la segona matança més gran de civils que ha patit la capital bosniana durant dos anys i mig de setge: 37 morts i 88 ferits. Els EUA ha atribuït el desastre als serbo-bosnians.

Mèxic: Chiapas. Un milió dos-cents mil mexicans ha participat en la consulta convocada per l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN): Un 56% dels votants són partidaris que la guerrilla es converteixi en una força política independent.

29. L'Aràbia Saudita. Un ciutadà ha estat decapitat a La Meca acusat d'haver traficant amb droga afrodisíaca. Aquesta es la 148ena execució d'enguany.

Colòmbia. 23 obrers agrícoles, militants d'Esperanza Paz i Libertad (ELP), una organització que va sorgir el 1991 quan el maoista Ejército Popular de Liberación va depositar les armes, han estat assassinats. Els supervivents n'acusen la guerrilla colombiana.

30. Bòsnia i Hercegovina. Després que l'ONU hagi confirmat que les tropes de Radovan Karadzic van provocar la matança del 28 d'agost a Sarajevo, l'OTAN llança el major atac aeri dels seus 46 anys d'història sobre les instal·lacions militars

sèrbies de Banja Luka, Tuzla, Gorazde i els voltants de Sarajevo. La Força de Reacció Ràpida, desplegada al mont Igman, també ha entrat en acció tot destruint fàbriques i instal·lacions militars dels afores de la capital bosniana.

31. Algèria. Un cotxe bomba provoca nou morts i més de cent ferits en esclatar al centre d'Alger, a prop de la seu dels serveis de seguretat algerians i d'un col·legi. D'altra banda, han estat abatuts 15 integristes armats per les forces de seguretat algerianes durant una operació antiterrorista al massís de l'Uarsenis, al sud-oest del país.

Setembre

1. Iugoslàvia - Croàcia - Bòsnia i Hercegovina. Després de tres dies de bombardejos de l'OTAN contra posicions sèrbies, els ministres d'Exteriors de Croàcia, Bòsnia i Hercegovina i la Federació Iugoslava (Sèrbia i Montenegro) han acceptat reunir-se la pròxima setmana a Ginebra a fi d'assentar les bases d'una futura negociació amb l'objectiu d'aconseguir un acord de pau.

Mururoa: proves nuclears franceses al Pacífic. Dos submarinistes de Greenpeace, que havien penetrat dins la llacuna de l'atol·ló de Mururoa i nedat entorn de la plataforma dels assajos nuclears, han estat detinguts però han aconseguit haver d'ajornar la primera prova. En el decurs de la topada els dos vaixells principals de Greenpeace, el *Rainbow Warrior II* i el *Greenpeace*, han estat presos a l'assalt i allunyats de Mururoa. Mentrestant, a París, cents d'ecologistes han estat detinguts per la policia quan es manifestaven contra els assajos i tractaven de lliurar una carta amb més de tres milions de firmes al president Jacques Chirac.

2. Algèria. Almenys sis persones han estat mortes i 83 més ferides en esclatar un camió bomba a la ciutat de Meftà, a 25 km al sud-est d'Alger. L'objectiu era la comissaria d'aquesta ciutat.

3. Sri Lanka. La guerrilla independentista tamil ha mort 18 soldats en un enfrontament amb una patrulla de l'Exèrcit. Mentrestant, el Comitè Internacional de la Creu Roja continua intentant alliberar els 144 passatgers d'un transbordador segrestat fa unes quantes setmanes pels tàmils rebels.

4. Algèria. Tres periodistes i dues religioses de nacionalitat francesa i maltesa han estat assassinats per grups integristes. També ha esclatat un cotxe bomba a Birkhadem provocant set ferits.

5. Bòsnia i Hercegovina. L'OTAN ha reemprès el bombardeig d'objectius militars i logístics serbis a Sarajevo i a altres parts de Bòsnia, després que el general Ratko Mladic, cap militar dels serbo-bosnians, hagi incomplert l'últimàtum internacional de retirar l'artilleria pesada dels voltants de Sarajevo abans de les 23h d'ahir.

Mururoa: proves nuclears franceses. França ha realitzat la primera prova nuclear prevista a l'atol·ló de Mururoa. La detonació ha deixat anar una energia inferior a les 20 quilotonnes. Després, vaixells, helicòpters i avions francesos han encaçat la flota per la pau i s'ha sabut que el Govern francès té la intenció de retenir indefinidament els bucs de Greenpeace.

7. Tahití: proves nuclears franceses. Arrel de l'explosió nuclear francesa a l'atol·ló de Mururoa, centenars de joves polinesis armats amb cadenes, barres de ferro i còctels Molotov han destruït l'aeroport de Papeete, han apedrejat els seus del Govern francès i han seguejat i incendiat botigues de roba i electrodomèstics. França hi ha enviat 170 paracaigudistes, 40 legionaris i 270 policies a fi de restablir l'ordre.

Libia. Ha mort una trentena de persones a Bengasi com a conseqüència de violents enfrontaments entre policies i integristes libis.

8. Iugoslàvia - Croàcia - Bòsnia i Hercegovina. Serbis, bosnians i croates han acceptat acordar a Ginebra la creació de dues entitats polítiques diferents dins les fronteres reconegudes internacionalment de Bòsnia: la federació bosnio-croata ja existent (51% del territori) i la República Sèrbia de Bòsnia, reconeguda per primer cop (49% del territori). Mentrestant, els aliats continuen bombardejant les posicions militars sèrbies i Sarajevo ha patit un nou atac.

9. El Kurdistan. Segons fonts oficials turques, almenys han mort 16 independentistes del Partit dels Treballadors del Kurdistan (PKK) i quatre soldats turcs en un enfrontament a la província de Hakkari, al sud-est de Turquia.

11. Mèxic: Chiapas. El Govern mexicà i l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional (EZLN) han signat el primer acord després de cinc mesos de negociacions. Totes dues parts es comprometen a analitzar de forma conjunta, a partir de l'1 d'octubre, els problemes socio-polítics i econòmics que van originar el conflicte.

13. Grècia i Macedònia, signen un acord a Nova York que comprèn el reconeixement mutu, l'aixecament de l'embargament comercial grec contra Macedònia i la modificació de símbols de la senyera i d'algunes parts de la Constitució macedònies. Resta pendent un compromís sobre el nom de l'ex-república iugoslava, ja que Atenes considera que l'ús del topònim *Macedònia* representa una amenaça per a la integritat territorial de la regió grega amb el mateix nom.

15. Pequín: Conferència sobre la Dona. S'ha conclòs la IV Conferència Mundial sobre la Dona amb un programa d'acció a favor de la igualtat dels sexes per als pròxims cinc anys, sense, però, obligar els 189 països signants a adoptar mesures concretes. El Vaticà i 38 països més, tant catòlics com islàmics, han impedit que s'arribés a un consens total en posar reserves quant a alguns punts sobre salut sexual, avortament i herència. De tota manera, s'ha aconseguit que al text s'afirmi que «els drets de la dona són drets humans».

Bòsnia i Hercegovina. Per primera vegada en cinc mesos ha aterrat un avió amb ajuda humanitària a Sarajevo. D'altra banda, l'aviació de l'OTAN ha donat sis dies als serbis perquè iniciïn la retirada de les armes pesades de Sarajevo, després que Radovan Karadzic i els seus caps militars hagin acceptat, dia 14 de setembre a Belgrad, aixecar el setge que hi mantenen des de fa tres anys.

El Kurdistan. Tropes turques amb el suport d'helicòpters han mort 51 independentistes kurds en un dels combats més violents d'enguany, segons fonts oficials turques. També hi han mort quatre soldats de l'Exèrcit turc.

Rwanda. L'ONU ha acusat l'Exèrcit de Rwanda, controlat per la minoria tutsi, d'haver mort «sistemàticament i brutalment» més d'un centenar de persones de la tribu majoritària hutu a tres pobles del nord-est del país, a la frontera amb el Zaire.

16. Bòsnia i Hercegovina. Banja Luka viu una nova allau de refugiats (entre 60.000 i 100.000) que fugen de l'avanç de les tropes croates i de l'Exèrcit bosnià, que aprofitant la debilitat sèrbia a causa dels bombardejos de l'OTAN, ja controlen més del 50% del territori d'aquesta república ex-iugoslava.

Hong Kong: eleccions. Els partidaris de la democràcia i d'un alt grau d'autonomia per a Hong Kong han estat els més votats a les primeres eleccions lliures que se celebren en aquesta colònia britànica. Hi ha hagut una participació del 35,8% d'un total de 2,57 milions de votants.

17. Algèria. Segons el diari *El Watan*, un comando integrista armat ha degollat públicament 15 veïns de Bukran, un poble situat a 70 km d'Alger. Entre ells hi ha quatre nens i set dones. D'altra banda, també ha estat assassinat Abdel

hafic Benhadid, el primer polític que va presentar la seva candidatura a les eleccions presidencials del pròxim 16 de novembre, uns comicis a què els integristes s'oposen del tot.

20. Bòsnia i Hercegovina. Els serbo-bosnians han complert l'últimàtum de l'ONU i l'OTAN de retirar l'armament pesat dels voltants de Sarajevo. Malgrat això, el Govern bosnià segueix sense acceptar l'alto-el-foc sol·licitat pels serbis com a contrapartida a la seva retirada. A més, l'Exèrcit croato-bosnià continua la seva ofensiva a Bòsnia occidental, on ha assetjat Prijedor i avança cap a Banja Luka.

Colòmbia. Almenys 24 pagesos d'una explotació bananera de la zona d'Urbà, al nord-est del país, han estat assassinats. Les autoritats militars locals n'han acusat la guerrilla de les Forces Armades Revolucionàries de Colòmbia (FARC). És la sisena matança que es produeix en 40 dies en aquesta zona, on ja han estat mortes 90 persones, la majoria pagesos de partits d'esquerra o ex-guerrillers reinserits.

22. La Haia: proves nuclears franceses al Pacífic. El Tribunal Internacional de Justícia de la Haia ha desestimat la proposta presentada per Nova Zelanda contra la represa dels assajos nuclears francesos a l'atol·ló de Mururoa.

Bòsnia i Hercegovina. Els serbis de Bòsnia han qualificat de «proposta sense sentit» la desmilitarització de Banja Luka, tal i com exigeix el Govern de Sarajevo per discutir un alto-el-foc global a Bòsnia i Hercegovina.

El Perú - l'Equador. El ministre de Defensa equatorià Alfonso Alarcón, ha declarat que s'han produït nous enfrontaments armats entre tots dos països a la frontera amazònica.

23. UE: Cimera de Formentor. S'ha conclòs la Cimera Europea de Formentor, on els Quinze han decidit contribuir al futur dels Balcanes tot potenciant la pau amb soldats i inversions. S'hi ha parlat d'un retorn de la lira italiana al Sistema Monetari Internacional i s'ha decidit incorporar la lluita contra l'atur en la reforma de Maastricht. En general, s'hi ha aclarit el calendari de treball fins al 2000. D'altra banda, arrel de les proves nuclears franceses al Pacífic, Greenpeace ha organitzat una manifestació a la badia de Formentor.

Bòsnia i Hercegovina. El primer ministre bosnià, Haris Silajdzic, ha anunciat a Zagreb que l'Armija, l'Exèrcit bosnià, ha trobat a Krasulje, una vila a l'oest de Bòsnia, una fossa comuna amb més de mig miler de persones, probablement enterrades el 1992.

25. L'Àrabia Saudita. Han estat executats una paquistanesa i un indi, condemnats a mort per tràfic d'heroïna. El nombre d'execucions d'enguany és de 178.

26. Líbia. Muammar el Gaddafi ha expulsat prop de 30.000 palestins refugiats a Líbia com a presàlia per l'imminent acord entre l'Organització per l'Alliberament de Palestina (OAP) i Israel sobre l'extensió de l'autonomia palestina a Cisjordània.

28. L'Orient Pròxim. Israel i l'Autoritat Nacional Palestina han firmat a Washington l'acord que estén el control palestí al 30% de Cisjordània, és a dir, a part de la terra que els israelians van ocupar fa 28 anys.

Guinea Equatorial: eleccions municipals. L'oposició equato-guineana ha reaccionat enèrgicament a la proclamació dels resultats oficials, que donen la victòria al partit del president Teodoro Obiang en les eleccions municipals del dia 17 de setembre.

30. Líbia, ha expulsat 200 palestins més, sobretot dones i nens, deixant-los anar a prop de la frontera amb Egipte. Segons l'ONU, amb aquestes darreres expulsions ja són 5.000 els palestins que han sortit de Líbia en el decurs dels últims tres mesos.

DCIDOB 54. **La Mediterrània (II).**

El Diàleg Euro-Àrab.
Enric Royo

El Diàleg Euro-Àrab

Enric Royo*

La nova situació política a l'Orient Mitjà, amb la possibilitat d'incloure Israel en projectes regionals, i l'interès d'Espanya, Itàlia i França d'establir vincles entre la Unió Europea (UE) i els països del Magrib fan que ens trobem en un context favorable per a noves iniciatives dins l'àmbit de les relacions polítiques, econòmiques i culturals a la Mediterrània. La Conferència Euro-mediterrània de Barcelona s'inscriu en aquest context i suposa un pas més en l'evolució de les relacions multilaterals entre la UE i els seus veïns mediterranis, iniciades fa vint anys amb l'anomenat Diàleg Euro-Àrab (DEA), entre la Comunitat Econòmica Europea (CEE) i la Lliga Àrab.

El Diàleg Euro-Àrab fou el primer gran projecte de relacions multilaterals entre la CEE i els països àrabs, si bé les relacions bilaterals s'havien iniciat pràcticament des de la creació de la CEE. Als annexos del Tractat de Roma del 1957 s'observa la voluntat de la CEE d'establir el més aviat possible relacions amb els països del Magrib, apuntant-se el desig d'arribar a acords d'associació amb Tunísia i el Marroc per impulsar el desenvolupament econòmic d'ambdós països. A més, durant els anys 60 es van signar acords preferencials amb diversos països mediterranis (Tunísia, el Marroc, Algèria, el Líban, Egipte, Síria i Jordània), reforçats a partir del 1978 amb successius protocols financers (també amb Israel).

L'origen del DEA

L'octubre del 1972 a la Cimera Europea de París es va declarar la voluntat d'endegar contactes amb els països mediterranis, però va ser la crisi energèti-

ca del 1973, arran de la Guerra del Yom Kippur, la desencadenant del DEA. En aquell moment els països àrabs van decidir una reducció primer d'un 25% de la producció de petroli, i després d'un 5% més, la qual cosa va provocar un augment enorme dels preus del cru. Cal tenir en compte que l'embargament del petroli va afectar més Europa que no pas els Estats Units, a qui en principi anava destinada la decisió, atès que Europa tenia un nivell de dependència energètica del petroli molt més important.

El Diàleg Euro-Àrab (DEA) fou el primer gran projecte de relacions multilaterals entre la CEE i els països àrabs

La crisi del 1973 va suposar per a Europa la presa de consciència de la seva vulnerabilitat quant a la dependència energètica, i per al món àrab la seva irrupció en l'escena internacional amb una arma ben poderosa: el petroli. El món àrab va mirar d'utilitzar aquesta força per obtenir suport polític dels països europeus en el conflicte àrabo-israelià. La confluència de l'interès europeu per assegurar-se el subministrament de petroli i de l'interès àrab per obtenir d'Eu-

ropa un posicionament polític en el conflicte de l'Orient Mitjà va ser el que donà vida al DEA.

Estructura i desenvolupament del DEA

Aquesta confluència d'interessos va fer que el desembre del 1973 assistissin cinc delegacions àrabs a la Cimera Europea de Copenhaguen, on es va promoure la idea de crear algun tipus de diàleg. El juny del 1974, en una reunió ministerial sobre la Cooperació Política (CPE) es va arribar al compromís d'establir un encontre d'alt nivell.

Recordem que la CPE, que va néixer el 1969, establí el 1970 les seves dues prioritats: d'una banda la Conferència de Seguretat i Cooperació a Europa (CSCE) i de l'altra el conflicte a l'Orient Mitjà. D'aquesta forma el projecte del DEA va ser una ocasió immillorable per posar a prova els mecanismes de la CPE.

Un cop definides les voluntats de les dues parts van començar les reunions ministerials per tal de perfilar l'estructura del DEA. Aquestes reunions es van iniciar el juny del 1974 a París, on s'acordà la creació d'una Comissió General amb una doble presidència, àrab i europea. Les matèries a tractar, però, encara no s'hi van establir.

La primera dificultat va sorgir amb l'exigència àrab que l'OAP (Organització per l'Alliberament de Palestina) estigués present al DEA, un fet inacceptable per a la CEE ja que l'OAP no era reconeguda com a representant legítima del poble palestí. Aquest fet va retardar el desenvolupament del Diàleg, fins que el febrer del 1975 s'arribà a l'anomenada Fórmula de Dublín, mitjançant la qual s'establí que el DEA es reunís sobre la base de dues delegacions, l'una europea i l'altra àrab, i no sobre la d'una delegació per a cada Estat; així l'OAP hi

* Llicenciat en Ciències Polítiques

●

La confluència de l'interès europeu per assegurar-se el subministrament de petroli i de l'interès àrab per obtenir d'Europa un posicionament polític en el conflicte de l'Orient Mitjà va ser el que donà vida al DEA

podia ser present, inclosa en la delegació àrab.

Decidides les qüestions procedimentals, el juny del 1975 van començar a El Caire un seguit de reunions d'experts per preparar la primera reunió de la Comissió General. S'hi establiren els objectius i els camps de cooperació a tractar en el DEA: agricultura, industrialització, infraestructures de base, cooperació financera, comerç, cooperació científica i tecnològica i afers culturals, socials i de mà d'obra.

Com podem constatar, ni les qüestions del petroli ni el conflicte àrab-israelià es van poder incloure en les matèries a tractar, encara que es van desenvolupar paral·lelament. El tema del petroli fou exclòs en ser una qüestió que necessitava ser tractada en un fòrum més ampli, i degut també a la manca de posició comuna dels països de la CEE sobre el tema i a les pressions nord-

americanes contra el DEA. Van ser els Estats Units els qui van promoure la participació dels països de la CEE (a excepció de França) en l'Agència Internacional de l'Energia, creada el novembre del 1974, on es podien resoldre parcialment les qüestions econòmiques derivades de la crisi del petroli.

Pel que fa al tema palestí, es desenvolupà de forma paral·lela, i s'observaren tímids intents de distanciar-se de les posicions nord-americanes mitjançant les declaracions fetes per la CEE sobre l'Orient Mitjà. Es va produir una evolució des de la declaració de novembre del 1973, quan es considerava inadmissible l'ocupació israeliana del 1967 i es reconeixien els drets legítims dels palestins, fins a la Declaració de Venècia del 1980, quan es reconeix el dret a l'autodeterminació del poble palestí i a la necessitat d'associar l'OAP a les negociacions de pau. D'altra banda, la impossibilitat de tractar el tema palestí va fer que el DEA es desenvolupés a uns nivells molt més baixos dels esperats en un principi i que perdés gran part del seu interès; en aquesta qüestió la pressió nord-americana va jugar també un paper decisiu.

Amb quasi dos anys de retard, el maig de 1976 es reuneix per primer cop la Comissió General del DEA a Luxemburg, on els grups d'experts van acordar un calendari de treball. El febrer del 1977 se celebrà la segona reunió a Tunis, on començaren a prendre forma aspectes concrets com ara un acord sobre el seu finançament. Durant els anys següents es van anar succeint reunions d'experts i de la Comissió General (octubre 1977 a Brussel·les, desembre 1978 a Damasc), però sense gaires resultats.

El 1979 el DEA quedà interromput per l'expulsió d'Egipte de la Lliga Àrab arran dels Acords de Camp David, però aviat es van reprendre els contactes entre les parts i les declaracions de voluntats de continuar el DEA. El 1980 es reprenien els contactes amb una nova fórmula: reunions de les troiques d'ambdós organismes; amb la qual cosa es va aconseguir que se celebrés la cinquena reunió de la Comissió General a Atenes el desembre del 1983, que finalitzà amb un rotund fracàs. A partir d'aleshores l'activitat va ser gairebé nul·la.

Cal fer esment que la CEE, a part de desenvolupar els acords bilaterals amb els països mediterranis, el 1985 va iniciar un seguit de reunions amb el Consell de Cooperació del Golf Pèrsic (creat el 1981 per l'Aràbia Saudita, Kuwait, Bahrein, Qatar, els Emirats Àrabs Units i Oman) tant a nivell polític com econòmic, fins a arribar el 1988 a un acord de cooperació entre ambdues organitzacions. A partir de llavors, qualsevol interès futur a reprendre les relacions a nivell multilateral amb el món àrab va quedar circumscrit als països mediterranis.

El 1988, en un intent de desbloquejar

el diàleg, es va celebrar a Bonn una reunió, on es decidí l'ajornament d'una nova cimera del DEA fins que no existís una atmosfera més positiva entre les parts. Finalment, el 1989 es van reunir a París els ministres de tots els països de la CEE i la Lliga Àrab en un nou intent d'avançar en el diàleg. Es va arribar a un acord per celebrar reunions anuals (la següent havia de ser a Dublín el 1990), però l'evolució de la situació al Golf no va permetre reiniciar els contactes regulars.

Resultats del diàleg

El balanç del DEA no és gaire positiu; no es podia esperar gran cosa d'un projecte que naixia de la superposició d'interessos diferents i que paradoxalment deixava fora de l'agenda els temes que el van promoure: Palestina i el petroli. El DEA tenia un disseny massa ambiciós i des del principi va ser incapaç d'aconseguir que els objectius de cadascuna de les parts esdevinguessin comuns a totes dues. L'evolució desfavorable del conflicte de l'Orient Mitjà durant el DEA, el menor interès de la CE per les qüestions econòmiques que incitaren al diàleg, així com el deteriorament de les relacions euro-àrabs degut a les acusacions de terrorisme i consegüents sancions contra certs països àrabs (Síria, Líbia), va fer que, malgrat els intents posteriors per reprendre'l, el diàleg ja no es recuperés.

El més positiu del DEA ha estat el propi fet de la seva creació, que les parts s'hagin assegut a dialogar. Per part europea ha estat profitosa l'empenta que el DEA ha suposat per al desenvolupament de la CPE i l'experiència que l'actual Unió Europea ha adquirit a nivell de política exterior. Quant als fets concrets només podem destacar la realització d'un seguit d'estudis, d'acords sobre condicions de treball dels emigrants de les dues parts i d'alguna cimera sobre temes culturals, com la realitzada a Hamburg el 1983.

I després del DEA...

L'evolució positiva de la conjuntura internacional, un seguit de nous interessos i preocupacions tant per part europea com àrab (seguretat, migracions, islamisme, desenvolupament) i el nou impuls a la política mediterrània de la UE fan que arribem a finals dels vuitanta amb el sorgiment de noves propostes sobre les relacions amb els socis mediterranis. En aquesta nova etapa el relleu del DEA es circumscriuria a la regió mediterrània amb projectes com la Conferència sobre la Seguretat i Cooperació a la Mediterrània (CSCM), la Iniciativa 4 + 5 (relacions entre els quatre socis comunitaris de la regió i els cinc països del Magrib Àrab) i la propera Conferència Euro-mediterrània de Barcelona. ■

L'egipci Mohamud Riad, secretari general de la Lliga d'Estats Àrabs del 1972 al 1979, període de màxima activitat del DEA.

DCIDOB 54. La Mediterrània (II).

Política mediterrània de la UE: dels acords bilaterals a la proposta d'associació.

Aurèlia Mañé Estrada

Política mediterrània de la UE: dels acords bilaterals a la proposta d'associació

Aurèlia Mañé Estrada*

En aquest article es volen oferir unes breus pautes per a comprendre les iniciatives que es debatran a la Conferència Euro-mediterrània que se celebrarà a Barcelona el proper mes de novembre i que té com a proposta implícita la creació, en paraules de la Comissió Europea, d'una Associació Euro-mediterrània.

Països participants a la Conferència de Barcelona

La proposta d'aquesta Associació entre la Unió Europea (UE) i els Tercers Països Mediterranis (TPM) inclou un gran nombre de països —i un menor nombre de subregions— heterogenis. Des del punt de vista de les subregions ens trobem, en el moment actual, amb els quinze països de la UE —Alemanya, França, Bèlgica, Itàlia, Luxemburg, els Països Baixos, el Regne Unit, Dinamarca, Irlanda, Grècia, Espanya, Portugal, Àustria, Suècia i Finlàndia—, amb tres països —Turquia, Xipre i Malta— que gaudeixen d'un règim d'associació amb la Comunitat, amb Israel i Tunísia, que ja tenen un acord de lliure comerç amb la Comunitat i, per últim, amb la resta de països del Magrib —Algèria i el Marroc— i del Mashrek —Egipte, Jordània, el Líban i Síria— que han firmat acords de cooperació amb l'Europa dels quinze. En aquesta relació també s'ha d'incloure Mauritània, com a convidat especial de França a la Conferència, i els representants de l'Autonomia Palestina.

A primera vista, s'extreu la conclusió que no tots els països es troben en la mateixa situació de partida de cara a la futura Associació: uns són membres de la UE, uns altres tenen acords de lliure comerç i els altres d'associació i cooperació. Una altra classificació possible de països és la que pot anar del que gene-

ralment anomenem països desenvolupats o industrialitzats, els països de la Unió, els que anomenem països subdesenvolupats, els països del Magrib i del Mashrek, passant pel que podem anomenar països semiindustrialitzats: Israel, Turquia, Xipre i Malta. Si ara relacionem ambdues classificacions obtenim les següents igualtats: els països membres de la UE són els països desenvolupats, els països amb un acord de lliure comerç o d'associació són països semiindustrialitzats i els països amb un acord de cooperació són països subdesenvolupats. Per tant, i *grosso modo*, podem dir que tenim tres conjunts de països amb quatre tipus de relacions de cara a la Comunitat. És a dir, l'Associació que es vol fer estarà constituïda per un conjunt de països desiguals.

Les diferències entre els tres grups d'aquesta breu classificació també són importants. Qualsevol indicador econòmic, com el PIB o l'IDH (Índex de Desenvolupament Humà), ens mostra grans diferències a l'interior dels conjunts considerats. Per tant, la primera conclusió que podem obtenir del que hem dit fins ara és que els països susceptibles de formar l'Associació Euro-mediterrània són països diversos a nivell econòmic i amb graus diferents de desenvolupament, però que tenen en comú, i per això seuran a la mateixa taula a Barcelona, la seva gran relació amb els països de la UE.

En general, l'associació que s'intenta realitzar té com a punt de partida un conjunt de països amb un nivell de desenvolupament baix, amb una carència d'infraestructura i un entorn econòmic

adequat per al desenvolupament, amb un teixit industrial mínim, que determina, alhora, la poca diversificació de l'estructura productiva i exportadora, i, per tant, el tipus de relacions econòmiques que aquests països tenen entre si i amb els de la resta del món. Hi ha un altre conjunt de països amb un entorn més o menys propi dels desenvolupats al qual se li ha d'afegir un conjunt de països que es troben en un camí intermig: Israel, més proper al segon grup de països, i Turquia, més proper al primer.

Si a això hi afegim el fort creixement demogràfic dels TPM, el problema augmenta considerablement, ja que si la tendència econòmica segueix essent la mateixa, el nivell de vida de la població dels TPM cada cop s'allunyarà més del nivell de vida dels països d'Europa amb els quals han de constituir l'Associació Euro-mediterrània.

Una repercussió directa de l'anterior punt és l'augment de la immigració cap a la UE, que l'any 1992 ja era de 4,6 milions de persones. Aquesta és una de les principals relacions entre ambdós tipus de països, els Comunitaris i la resta.

Les diferències entre ambdós grups de països és el que, amb major o menor fortuna, s'ha intentat pal·liar sobretot des de fa tres dècades, amb la política mediterrània de la Comunitat. Aquesta política ha passat per diverses fases i ha variat progressivament en funció de l'evolució de tots els països implicats i dels esdeveniments que han anat succeint en el context internacional.

La política mediterrània de la Unió Europea

La gènesi de la política mediterrània de la Comunitat data de finals de la dècada dels cinquanta i d'inicis dels seixanta, anys en què es va fundar la Comunitat Econòmica Europea (Tractat de

* Becària del Departament de Política Econòmica i Estructura Econòmica Mundial (U.B.)

Roma, 1957), i en què la majoria dels TPM varen aconseguir la seva independència. Aquests dos fets són importants per dos motius: pel que es refereix als països de la Comunitat, que a l'any 1957 constituïen l'Europa dels sis —RFA, França, Itàlia, els Països Baixos i Luxemburg—, els seus interessos anaven més cap a un impuls pacificador i de reconstrucció de l'Europa de postguerra que cap a una política comuna envers tercers països no europeus. Aleshores el moviment descolonitzador encara era molt incipient i els futurs Estats independents encara tenien la seva economia integrada a la de la metròpoli, el que suposava una economia especialitzada, sense connexió amb l'interior del país vinculada a les necessitats de l'economia del país colonitzador i, per tant, n'era dependent.

La política mediterrània *in strictu sensu* es va iniciar amb unes relacions contractuals entre la Comunitat Europea i dos països mediterranis, Grècia i Turquia. Amb aquests dos països es varen signar l'any 1961 i 1963, respectivament, uns acords d'associació en què es definien fonamentalment els tipus de relacions comercials entre aquests països mediterranis i els països comunitaris. En aquesta època els acords es regien per certs interessos específics dels Estats europeus membres de la Comunitat i per una certa visió imperant del que havia de ser la construcció Europea. Això va dur a la firma d'acords d'associació amb Turquia, Xipre i Malta. La filosofia subjacent d'aquests acords era pensar que la transformació progressiva de l'economia d'aquests països podria propiciar, a llarg termini, la seva adhesió a la Comunitat. En aquest sentit es pot dir que aquests acords d'associació eren una espècie d'acords de pre-adhesió.

La política «global» mediterrània

L'any 1972 l'incipient política mediterrània va ampliar la seva àrea d'aplicació i es van anar introduint nous tipus d'acords. Entre 1972 i 1980 es va implantar el que s'ha anomenat una política *global* de la Comunitat cap al conjunt de Tercers Països Mediterranis. La Comunitat es va vincular al conjunt de TPM amb acords d'associació i de cooperació basats en uns ítems genèrics únics: comerç, finances, tecnologia i emigració. Per això s'anomenen globals; però amb uns criteris específics per a cada país. De forma general aquests acords disposaven el lliure accés dels productes industrials als mercats comunitaris i l'accés preferent dels productes agrícoles que varien d'un país a l'altre. També estableixen una cooperació econòmica, tècnica i financera, que es du a terme per mitjà de protocols financers quinquennals, amb els quals s'han finançat projectes de desenvolupament i de cooperació econòmica sectorial, com

el Medi Ambient, la recerca, la indústria, la formació i l'assistència tècnica. Tots aquests acords es van signar al llarg dels anys setanta. Les excepcions són Turquia, que com ja hem dit va signar un acord l'any 1963, i Israel que sí que va signar l'acord en aquesta dècada, però de tipus diferent: un acord de lliure comerç que no inclou la cooperació financera. Aquest és l'únic acord que suposava reciprocitat entre ambdues parts.

Els països susceptibles de formar l'Associació Euro-mediterrània són diversos a nivell econòmic i amb graus diferents de desenvolupament

Fins a finals dels anys vuitanta la política mediterrània comunitària es va basar en aquest plantejament tradicional, que consistia fonamentalment en concessions comercials i cooperació financera.

Segons la Comunitat aquests acords han estat insuficients i no han tingut els resultats esperats. Tant pel que es refereix a l'ajuda financera, ja que no han suposat modernització ni una reestructuració, com tampoc pel que fa l'ajustament global de l'economia. Només en alguns àmbits i països concrets varen representar una certa ajuda, que en molts casos es va destinar a pagar interessos del deute extern o a finançar inversions estrangeres. Tampoc en l'àmbit dels intercanvis comercials no s'han produït els resultats esperats. S'estima que es va produir una debilitat global dels intercanvis mediterranis amb una tendència a la baixa. Entre 1981 i 1989 aquests intercanvis varen disminuir en un 13%.

El pobres resultats d'aquesta política, i altres factors que es varen produir en el context internacional van dur la Comunitat a replantejar-se, a inicis de la dècada dels noranta, la seva política

mediterrània. Dins d'aquests factors n'hi ha dos que provenen de l'àmbit comunitari, l'ampliació de la Comunitat a països europeus mediterranis —Espanya, Grècia i Portugal— i la firma del Tractat de Maastricht. Probablement, en un inici el primer d'aquests factors va ser determinant per a la variació de la política mediterrània, i els seus efectes sobre la política mediterrània són ambigus. Per una banda, aquests tres països representen una competència directa a la resta de països mediterranis. Això és evident pel que fa a productes agrícoles i pesquers i, per tant, el que fins ara havia estat un dels criteris de la política mediterrània de la comunitat: la complementarietat comercial entre els TPM i els països de la Unió deixa de ser certa, en tenir en el si de la Comunitat països que ja produeixen els productes que fins ara s'havien importat. Però, per una altra banda la Comunitat adquireix una dimensió mediterrània —*dimensió sud*— nova. Això es refereix tant a consciència del problema mediterrani, com a la realitat del fet que els veïns, els països fronterers, de la Comunitat són els TPM.

Els efectes de la Unió Europea encara no són tan clars, però sí que hi ha un aspecte evident, que té a veure amb l'anterior: la lliure circulació interna de persones dins dels països de la Unió vol dir que ara, per exemple, la frontera d'Alemanya és l'Estret de Gibraltar.

Un altre factor que ha incidit molt en la renovació de la política mediterrània ha estat la caiguda del Mur de Berlín. Des del punt de vista que estem analitzant, la *desintegració dels Països d'Europa Central i Oriental* —PECO— ha afectat, tant a la concepció d'Europa, ja que aquests països tenen una vocació d'*europeus* i durant aquests darrers anys s'ha acariciat la idea de la *Gran Casa Europea*, com en l'aparició de potencials nous socis comercials i nous mercats, probablement més atractius que els dels TPM. Això va dur a partir de l'any 1989, i sobretot des dels inicis dels noranta, a una desviació de les ajudes que tradicionalment s'havien destinat als TPM cap els PECO. Un exemple ben clar d'això és la diferència de les ajudes financeres de la Comunitat destinada al PECO i als TPM, que era de 5 a 1 entre ambdós grups de països.

Per últim, s'ha de dir que la crisi econòmica a escala mundial també ha ocasionat el tancament dels mercats comunitaris i, evidentment, entre els països afectats per això trobem els TPM, ja que són un dels majors socis comercials de la Unió.

La Política Mediterrània Renovada

Tot aquest conjunt de factors i la situació econòmica que hem descrit a l'inici de l'article van dur al replantejament de

la política mediterrània i a la creació, l'any 1990, de la Política Mediterrània Renovada (PMR). La filosofia que inspira la PMR seria la mare del procés que desembocarà en la Conferència de Barcelona. El discurs es modifica: la complementarietat comercial entre els productes dels TPM i de la Comunitat deixa de ser fonamental, i es comença a incidir en l'aspecte de seguretat, que des del punt de vista econòmic, i en termes de la Comissió Europea, vol dir ajudar al procés de desenvolupament dels TPM per tal d'evitar el clima d'inestabilitat que es viu a les fronteres de la Unió Europea.

La PMR inclou sis capítols centrals en els següents temes: l'ajustament econòmic, el foment de la inversió privada, l'increment de les financiacions bilaterals comunitàries, el manteniment i la millora de l'accés al mercat comunitari, la implicació en l'evolució de la Comunitat cap el mercat únic, i el reforçament del diàleg econòmic i polític, si és possible, a nivell regional.

Pel que fa a la Conferència de Barcelona, el que interessa de la PMR és que es fa explícit el vincle entre estabilitat polític-social als TPM i seguretat dins de la Unió Europea, i que l'instrument privilegiat per a combatre aquesta inestabilitat són les mesures que ajudin al desenvolupament econòmic dels TPM. Aquest desenvolupament, que inclou molts factors, presuposa diversificar l'estructura productiva, per això es destina més ajuda als capítols d'ajustament econòmic i de foment de la iniciativa privada que, en altres paraules, vol dir: equilibri dels agregats econòmics, modernització de l'economia, reestructuració de l'aparell productiu —en alguns casos es pot dir estructuració—, liberalització de l'economia i inversió privada. La PMR també planteja idees com les d'associació i co-desenvolupament, termes que manifesten la consciència de que l'objectiu del desenvolupament és comú a ambdues riberes de la Mediterrània. Es pot dir que el desenvolupament dels TPM té

PREVISIONS DE LES PRIORITATS SECTORIALS DE LA UE PER A LA REGIÓ MEDITERRÀNIA SOBRE EL PRESSUPOST DE 4.685 MILIONS D'ECU (1995-1999)*	
CONCEPTE	PERCENTATGE (%)
SUPORT A LA TRANSICIÓ ECONÒMICA	41,8
Sector empresarial	
Modernització, reestructuració i privatització	25,4
Capital risc	12,7
Formació professional i <i>management</i>	7,27
Préstecs a llarg termini	5,45
Ajustament estructural	9,04
Infraestructura: transport, energia, telecomunicacions	7,27
SUPORT A L'EQUILIBRI SÒCIO-ECONÒMIC	47,27
Infraestructura social: aigua, electricitat, salubritat	18,1
Educació	7,27
Població i sanitat	5,45
Desenvolupament rural	10,90
Medi Ambient	5,45
SUPORT A LA INTEGRACIÓ REGIONAL	10,90
Cooperació descentralitzada	5,45
Altres accions regionals	5,45

* Despeses subjectes a autorització pressupostària de la UE (no inclou els fons del Banc Europeu d'Inversions)

Font: Comunicació de la Comissió al Consell i al parlament, *Reforçament polític Mediterrània de l'Unió Europea: Proposition pour la mise en oeuvre d'un partenariat Euro-Méditerranéen*. Anex.1

relació amb el dels països de la UE, alhora que el creixement econòmic dels països de la Unió també està en funció del desenvolupament i de l'estabilitat dels TPM. És a dir, els dos blocs de països són interdependents.

La Conferència de Barcelona

A partir del document de la Comissió Europea titulat *Reforçar la Política Mediterrània de la Unió Europea mitjançant una Associació Euro-mediterrània*, la Conferència de Barcelona recull tot l'anterior (la situació econòmica dels TPM, el poc èxit de la política mediterrània, l'experiència de la cooperació amb els PECO, la consciència de la necessitat immediata de mesures estables i duradores, la filosofia de la PMR), i ho amplia fent aquesta proposta d'Associació, que s'ha de materialitzar, primer, en una Zona de Lliure Comerç Mediterrània que actuarà com a locomotora en el procés d'associació i de desenvolupament i, després, en una Zona Econòmica Euro-mediterrània que inclourà tant la política comercial com la cooperació econòmica i financera. Aquesta zona econòmica ha de ser el nucli i el germen d'una Zona Euro-mediterrània de pau i estabilitat.

Des del punt de vista econòmic s'ha de promoure el lliure comerç, però perquè aquest sigui possible prèviament s'ha de modernitzar, reestructurar i liberalitzar l'economia dels TPM, ja que si no, el lliure comerç entre àrees tan di-

ferents és inviable. Moltes de les mesures que es discutiran a la Conferència de Barcelona són destinades a això; entre d'altres podem esmentar el desenvolupament del sector privat, la transferència de tecnologia, definir una política industrial, creació d'infraestructura, mesures d'higiene i salubritat, modernització agrícola, xarxes de comunicacions i transport,... Tot això ha de tenir dos resultats: la creació de llocs de treball i l'elevació del nivell de vida de la població i la creació d'una xarxa de cooperació intra i inter-regional. Bàsicament és el que es busca amb la proposta de creació d'una zona de lliure comerç d'aquí l'any 2010. Són els dos resultats econòmics d'un objectiu polític: disminuir la pressió migratòria a Europa i lograr una zona de seguretat i d'estabilitat. Si es creen llocs de treball, s'augmentarà el nivell de vida de la població i, per tant, deixarà de ser necessari emigrar; si es potencia la cooperació inter i intra-regional, a més d'un esperat creixement econòmic, s'augmentarà la convivència entre els països mediterrànies i per tant serà més difícil el conflicte.

L'aposta és important, com també ho són els fons que es destinaran a la realització d'aquest projecte: 4.685 MECU (744.915 milions de pessetes) per al període 1995-1999. No se sap si aquest serà l'impuls definitiu a la prosperitat compartida de la zona mediterrània, però el que sí és evident és que s'ha d'actuar, i ràpid. ■

Fins a finals dels anys vuitanta la política mediterrània comunitària es va basar en aquest plantejament tradicional, que consistia fonamentalment en concessions comercials i cooperació financera

DCIDOB 54. **La Mediterrània (II).**

Les Mediterrànies.
Montserrat Arbós.

Les Mediterrànies

Montserrat Arbós*

A una ribera, un discurs de perfeccionament. A l'altra, un discurs de combat i supervivència, però també de búsqueda de models i identitats. Perfeccionament de la igualtat. Combat per a la igualtat, models d'igualtat. Atrapada entre el desig de progrés, de voluntat de millora, i una herència cultural d'innegable substrat patriarcal, la dona mediterrània neda entre les aigües del passat i les del futur. I amb ella naveguen les societats i la regió sencera. Poques zones del món són, amb tanta claredat, mirall de la lluita de les dones per ser mestresses de si mateixes, mirall dels seus èxits, dels seus fracassos i de les seves batalles pendents. Una lluita que revela que sense les dones, sense la seva plena participació en la quotidianitat, no és possible cap evolució social, ni a la Mediterrània ni al món.

La Conferència de Barcelona serà, sens dubte, una oportunitat d'or per alçar ponts de diàleg sobre la mar. Al voltant d'una mateixa taula s'aparcaran (seria *excessiu* aventurar-se a enterrar) les desconfiances mútues de les dues riberes i es parlarà de problemes i projectes, d'interessos i necessitats, d'ajudes i exigències. Tot sota la bandera d'un demà comú i millor. Un demà en llibertat, democràcia i respecte a l'altre en una de les regions més *crítiques* del planeta. Com advoca Paul Balta, Barcelona podria ser el primer pas per a «reinventar» la Mediterrània. Reinventar-la en femení.

La regió és avui escenari de profundes divisions, no només entre les dues riberes sinó també en el si dels mateixos Estats que la integren. Una crisi en la convivència, en la voluntat d'acceptar la diferència sotraga per igual les societats sud-erupees, nord-africanes i de l'Orient mediterrani. Un sotrac que encara pica

més fort quan qui s'alça per viure és una dona.

A la Mediterrània, potser com a cap altre racó del món, la dona és la que carrega a les seves espatlles la preservació del model social, però alhora és també menys conservadora del que creuen les seves veïnes del nord i la que més s'esforça per adaptar aquest model als nous aires. La riquesa o pobresa material d'una societat no determina la manera com aquesta societat tracta les seves dones.

No obstant això, les diferències entre les dues riberes del Mediterrani són prou grans com perquè des d'Occident es consideri que la gran missió de les dones dels països àrabs mediterranis és arribar on són ara les seves veïnes de l'altra ribera. Però això no ens ha de fer perdre de vista que a l'Europa del sud encara queda molta feina a fer en el terreny de la igualtat d'una banda, i, de l'altra, que no crec que es pugui adoptar el discurs d'exportació de models socials i humans únics. Que cal ser conscients i intentar superar els problemes que pateix la dona a banda i banda del mar comú, però també que cal entendre i saber respectar la reivindicació d'identitats culturals diferenciades.

A la costa europea, el repte és el de perfeccionar el que la llei protegeix però la realitat no assimila. A la **feina**, la igualtat en l'educació no es tradueix en el mercat laboral: les empreses encara recelen de la maternitat en contemplar-la com un obstacle a la productivitat; la inestabilitat contractual afecta en molta més mesura a les dones perquè encara es manté la idea que el seu sou és *suplementari* en una família; els percentatges de discriminació salarial són més aguts en alguns països mediterranis que en altres països (a Turquia, el sou d'una treballadora és un 85% del d'un home a igual feina i càrrec, quan a França és del 79%, a Grècia del 76% i a Espanya del 72%); els llocs directius són encara espai restringit i la mateixa feina que es considerava d'homes perd prestigi i categoria salarial quan hi entren les dones. A **casa**, la dona continua carregant amb el pes de la família i de les feines de la llar, treballi o no fora; continua assumint quasi la totalitat del treball no-remunerat de la societat; la violència física, psíquica o sexual continua sent poc denunciada (per por? per vergonya? per inseguretat?) i poc atesa com a mal social; l'embaràs d'adolescents (amb taxes del 20 per mil a la regió) continua qüestionant la manca d'informació edu-

Atrapada entre el desig de progrés, de voluntat de millora i una herència cultural d'innegable substrat patriarcal, la dona mediterrània neda entre les aigües del passat i del futur

En un índex mundial per mesurar la desigualtat entre els sexes, elaborat pel Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), només França, dels països de la regió, figura entre els deu primers llocs (ocupa el número set). Els nòrdics continuen sent encara el punt de referència.

* Periodista.

OMS. Ginebra

cativa; aproximadament la meitat de les dones depenen econòmicament del marit; l'augment de divorcis està generant una nova classe de dones pobres i l'envelliment de la població i els problemes socials que comporta afecta a més dones en tant que la seva esperança de vida és major. A la **societat**, encara és més que escassa la presència femenina en les esferes de presa de decisions polítiques.

A l'altra banda de la Mediterrània, amb l'excepció d'Israel que comparteix els mals de les societats europees, la lluita de la dona passa per aconseguir fer respectar els seus drets com a part inalienable i indivisible dels Drets Humans. I les coses no són fàcils. És cert que en els últims anys hi ha hagut un avenç considerable en algunes esferes socials, però el resultat continua sent encara molt escàs en la balança de la igualtat: la matriculació femenina en l'ensenyament primari i secundari ha augmentat 17 punt en 20 anys, situant-se ara sobre el 67%, però la taxa d'analfabetisme entre les dones és encara de les més altes (Algèria)

A Barcelona es parlarà de progrés i de futur. Progrés humà, democràtic i econòmic... però no es pot parlar de progrés, en cap dels seus termes, si s'oblida i es relega la meitat de tota la població mediterrània: les dones

38%, Egipte 46%, el Marroc 69%, Tunísia 28%); el mateix es dona en l'ingrés al món laboral, on l'actual 21% (front el 8% del 1970) és un dels percentatges més escassos dels Països en Vies de Desenvolupament (PVD); el matrimoni d'alescents ha caigut fins al 10% però la maternitat en noies menors de 19 anys és d'entre un 60 i un 70 per mil (és especialment alt a Algèria, on ja abans de la *guerra civil no declarada* que assola el país s'havien arribat a xifrar 144 per mil embarassos d'adolescents el 1987); la fecunditat imita la tònica de descens marcada a Occident, però les dones confessen una gran dificultat per accedir a la planificació familiar (a Egipte, el Marroc i Tunísia si les dones poguessin elegir tindrien una tercera part menys de fills); els Codis de Família i els Estatuts Personals perpetuen, sobre la base de principis corànics, dogmes patriarcal d'una manera molt més enèrgica que les vagues paraules de les Constitucions (dependència econòmica de l'home i submissió en tots els aspectes de drets a la propietat, a l'herència i a la representació jurídica, legitimació de repudi, consideració de la procreació i l'educació dels fills com a principal i única funció femenina, etc.) i, encara que sigui un fet geogràficament aïllat en aquesta regió, a Egipte, per la seva importància demogràfica i la seva brutalitat humana, cal recordar que un 60% de les dones pateixen algun tipus de mutil·lació genital (extirpació del clítoris) i que és una *pràctica cultural* que és manté viva any rere any.

Aquesta és, a grans trets, la radiografia dels dèficits que encara persisteixen a costa i costa de la Mediterrània i que queden per superar abans que la dona pugui estar plenament satisfeta de la seva presència i del seu joc en la societat, sigui aquesta quina sigui. Però, fora d'aquests escenaris *normals* la regió pateix els estralls de dues crisis que amenacen fer retrocedir els guanys, cadascuna a la seva manera, a passes agegantades.

D'una banda, la crisi balcànica que ha sacsejat el cor d'Europa amb la barbàrie de les violacions massives com a arma de guerra i el fantasma de les presons-burdells i l'ús de la dona com a mer objecte sexual. De l'altra, l'auge imparable de l'integrisme islàmic que fa de la interpretació més dura i restrictiva de la religió bandera política de solució de tots els problemes dels seus pobles, *solució* que passa per anul·lar la vida i la llibertat de la dona del sud de la Mediterrània, expulsant-la de la societat activa i tancant-la en el més fosc dels claustres familiars.

No voldria concloure sense parar esment al punt on les dues societats entren en contacte: l'emigració. Especialment les dones nord-africanes, que han buscat a la ribera nord un trampolí per al progrés econòmic, han de sumar, massa sovint, els greuges socials d'una banda i l'altra. Normalment, la dona no és la protagonista primera de l'emigració sinó que marxa en aplicació del dret a l'agrupació familiar, punt en el qual ja d'entrada ha de superar fortes traves burocràtiques. I un cop al país, afronta més impediments per a la integració a la nova societat tant per la regència dels dogmes familiars patriarcal de la seva cultura, com perquè se li presenten més traves a l'hora de buscar el seu lloc al mercat laboral, en el qual generalment les sortides acaben sent feines sense contracte ni cap tipus de cobertura legal i sanitària.

A la Conferència de Barcelona es parlarà del progrés i del futur de la Mediterrània. Progrés humà, democràtic i econòmic. I caldrà tenir ben present que ni a una ribera ni a l'altra es pot parlar de progrés en cap dels seus termes si s'oblida i es relega, al segon esglaó de la societat, la meitat de tota la població mediterrània: les dones. ■

Dades extretes de l'Informe de l'ONU *Situació de la Dona al Món. 1995. Tendències i estadístiques.*

DCIDOB 54. **La Mediterrània (II).**

La cultura, la gran absent?
Victor Pallejà i Jordi Moreras.

La cultura, la gran absent?

Victor Pallejà* / Jordi Moreras**

Introducció

En el document de base que ha elaborat la Unió Europea per a la Conferència Euro-mediterrània de Barcelona, els aspectes culturals no semblen tenir una gran rellevància: només tres paràgrafs, que s'incorporen dins el bloc que fa referència a les qüestions socials i humanes, fet que contrasta amb l'atenció que reben els altres punts que tracten temes polítics i de seguretat i de cooperació econòmica i financera. La parquedat de les propostes pot explicar-se per les grans dificultats que hi ha en aquest terreny, especialment pel que fa als contactes i intercanvis culturals.

Però al llarg del *document* es van fent diferents referències que implícitament destaquen l'atenció que han de dedicar els diferents països mediterranis al tema cultural i a la cooperació mútua en aquest terreny. Es parla de la necessitat de desenvolupar «relacions de bon veïnatge» entre els països riberecs, «sobre la base d'una millor comprensió cultural i a través d'un reforçament de la dimensió humana en els intercanvis». No obstant això, les propostes que es relacionen amb el camp cultural —que significativament s'agrupa dins l'epígraf de «cultura i mitjans de comunicació»— per la seva limitació es troben condicionades per raons polítiques i econòmiques.

Així, es produeix una contradicció manifesta entre el desig de crear un espai de comunicació i intercanvi a tres nivells (polític, econòmic i cultural), i les actuacions d'uns i dels altres Estats per limitar els vincles de relació i circulació de

mercaderies, idees i persones al llarg de la Mediterrània. Entre la creació d'un espai obert o tancat, en l'actualitat la Mediterrània es debat de nou en la formulació del model futur de relacions entre els pobles i les cultures presents en les seves riberes. La nostra argumentació vol mostrar succintament alguns dels condicionaments i les realitats que es troben presents en el camp de l'educació i de les relacions entre les cultures mediterrànies.

Les cultures universals sota el pes dels estereotips

És indefugible a la hora de parlar del veïnatge de cultures dins de la Mediterrània la referència als trets fonamentals de la seva història. De manera explícita o implícita i de fet amb l'acceptació de gairebé tothom, una certa historiografia bàsica de les relacions orient-occident es manifesta per tot arreu. Realitat estranya és aquest famós passat mediterrani que, com a d'altres indrets, no disposa de llibres d'ensenyament específics, ni assignatura pròpia a l'escola, però sobre el que, qui més qui menys, en sap quatre coses i en vol dir la seva. A la Universitat, la recerca especialitzada és, malgrat els seus grans avanços, massa recent per a assolir una visió globalitzadora d'aquest espai i sobretot una difusió extensa. En aquestes condicions és fàcil comprendre que massa sovint els homes que avui prenen decisions sobre l'avenir d'aquesta zona i que intervenen sobre l'opinió pública, en tenen una concepció més bé autodidacta i intuïtiva que no pas sistemàtica i reflexionada de les cultures del *Mare Nostrum*.

No estranya doncs gaire veure que la història de les realitats culturals mediterrànies es construeix, per costum, sobre l'estereotip bàsic del prestigi del passat i la decadència del present. Un

La història política i intel·lectual d'Occident no es pot entendre sense els coneixements aportats dels pensadors arabòfons degut al desenvolupament de molts conceptes bàsics de la filosofia

cas significatiu n'és la cultura àrabomusulmana. El període dels primers segles de l'Islam (s.VI-XI) ha gaudit sempre d'encesos elogis de part dels historiadors, impressionats per la supervivència de la filosofia grega, traduïda i continuada gràcies a una rica tradició intel·lectual. Així, l'obra de prestigiosos pensadors i científics com Alkindi (*al-Kindī*, Alfarabi (*al-Fārābī*), Avicenna (*Ibn Sīnā*) se situa en un període d'esplendor cultural. La civilització que representa *Harūn al-Raxīd* (786-809), regnant sobre la capital de Bagdad, és un exemple d'obertura a les novetats intel·lectuals i d'allò que avui anomenem multiculturalitat. Aquesta realitat és coneguda, sí, però es tracta d'un edeveniment llunyà i que sovint s'associa amb el món mític de les «mil i una nits», com si fos un somni. Amb tot, cal entendre que allò que va impressionar els historiadors va ésser la comparació d'aquella cultura de l'Orient Mitjà amb la trista

* Filòleg àrab. Diplomada a l'École d'Hautes Etudes Sociales de la Universitat de la Sorbonne (París)

** Antropòleg. Master en Estudis Euroàrabs per la Universitat de Girona

realitat cultural de l'Europa d'aleshores, encapçalada per una altra figura quasi mítica: Carlemany (768-814).

Aquesta competició obertament favorable a les cultures meridionals s'estén al llarg del període medieval a les diverses cultures musulmanes que van assolir una refinada cultura; de totes elles, la més coneguda per a nosaltres és la civilització hispano-àrab. En aquest context, el pensament de científics i filòsofs arabòfons arribà a Ripoll, a Palerm i a Toledo. Al segle XIII, floreixen les grans Universitats, la cristiandat assumia aquell pensament especulatiu amb gosadia i no sense problemes, però ho feia per a sempre més. La transmissió d'aquell preciós llegat hel·lènic produeix com a resultat un equilibri en el dèficit cultural d'Occident. Al mateix temps, sembla que diversos problemes van conduir a l'estancament intel·lectual de l'Orient Mitjà. Algazel (*Abū Hāmid al-Gazzālī*) combat els filòsofs, el pensament especulatiu perd progressivament terreny, fins que a l'Andalus, Avempace (*Ibn Bajja*) i Averroes (*Ibn Rushd*) ja no són pas escoltats, el darrer d'ells serà l'últim nom de prestigi del llegat peripatètic de llengua àrab. A partir de llavors, la situació canvia i el declivi polític de l'Islam només fa que afermar-se. El pols entre religions s'acabarà a la península Ibèrica amb l'expulsió, i a la Mediterrània s'estabilitzarà des de l'endemà de Lepanto (1571). Des d'ençà fins a la fi de l'Imperi Otomà al primer quart del segle XX, l'única notícia rellevant d'aquesta zona és la seva progressiva decadència. D'altra banda, a l'Europa naixent, l'aclimatació de la filosofia i el desenvolupament tecnològic són un fet. L'Estat modern es consolida, el nou món és descobert i una nova visió del món s'imposa poc a poc. Se succeeixen els períodes de ruptura amb algun sotrac d'importància —Renaixement, Reforma i Contrareforma, Absolutisme i Revolució Francesa— però el camí de la modernització sembla sempre imparabile. I així fins al principi del nostre segle.

Aquest agosarat recorregut històric no pretén més que resumir a grans trets la visió generalitzada de l'esdevenidor mediterrani. Com tota imatge global, sobre el pla històric, les simplificacions, els buits i les negligències són aclaparadores: la qualitat d'una cultura es confon amb la seva hegemonia política?, la cultura de l'Occident antic i medieval mereix de debò la qualificació d'*època obscura*?, com és possible que gairebé cap persona cultivada conegui cap fita cultural ni cap pensador del Mediterrani que tingui menys de cinc-cent anys? Aquestes no són preguntes retòriques. No tracten en absolut de capgirar les dades per amanyar-les d'acord amb una nova història mediterrània políticament correcta. Simplement i per pura prudència sospitem l'interès que mereix reprendre l'estudi d'aquesta història que a tots ens sembla tan familiar. Car, en efecte,

Els contactes que al llarg de la història s'han establert entre cultures i civilitzacions no sempre han contribuït a un major coneixement de les seves realitats particulars

detallades i profundes recerques dels darrers anys han descobert dades més que sorprenents sobre la cultura del califat abbasi (s.IX), nascut després d'una cruenta guerra civil. Respecte a la filosofia, avui sabem amb detall com el pensament d'Aristòtil, amb el de Plató, van ésser transformats en una amalgama d'idees que anomenem peripatetisme àrab i com van desenvolupar una vida intel·lectual pròpia amb nombroses i diverses escoles. Sabem que Aristòtil fou conegut a Occident gairebé de nou, gràcies a l'obra d'un filòsof iranià del segle X, Ibn Sina, l'Avicena dels llatins. Més encara, que al-Gazzālī no va intentar acabar, pura i simplement, amb la filosofia dins de l'Islam, sinó que va enfrontar-se amb arguments filosòfics a les idees que va creure eren incompatibles amb la seva fe, perseguint les modalitats sil·logístiques del pensament peripatètic. La filosofia no desaparegué de l'Islam. L'Orient musulmà va acollir sempre l'avicenisme i altres branques del pensament filosòfic. A l'Orient Mitjà, l'Iran, l'Àsia central i l'Índia, grans pensadors s'han succeït fins als temps moderns. Respecte a Averroes (*Ibn Rushd*), no va ésser conegut a l'Orient, però va transmetre els seus comentaris d'Aristòtil a molts filòsofs cristians i jueus de gran renom. Les idees personals d'Averroes no tenen, però, res que veure amb l'impacte revolucionari d'allò que s'anomena Averroisme. Malgrat aquesta i altres paradoxes, la història política i intel·lectual d'Occident no es pot entendre sense els coneixements aportats pels pensadors arabòfons degut al desenvolupament de molts conceptes bàsics de la filosofia.

Alguns pretenen que només és l'Occident qui pot enorgullir-se d'ésser l'únic hereu de la raó. Per a d'altres, la pèrdua d'aquella situació avantatjosa del passat els porta a detestar llur condició present i a deformar la realitat d'aquell temps. Però cal dir que les bondats de cada corrent de pensament no són pas unànimament reconegudes i això porta un cop més a dur les preferències ideològiques al terreny de la història. Pocs temes doncs com la cultura mediterrània predisposen

tant a expressar filies i fòbies de tota mena. Envers aquesta manipulació, el valor extraordinari dels resultats de les darreres recerques exigeix garantir-ne la millor difusió possible. Per això, cal donar un rigor i una seriositat extremes als treballs que en acabat donaran el to de les reflexions dels mitjans de comunicació i al nivell del carrer. Rectificar-les no és només qüestió de no ficar la pota en les argumentacions de cada idea. El problema de base no consisteix només a assenyalar els perills de la informació obsoleta o tendenciosa, i la necessitat de debatre tantes i tantes idees fixes sobre la Mediterrània, que no és poca cosa, sinó la utilització tendenciosa i sobretot superficial d'aquestes dades.

Política versus cultura?

El desenvolupament d'un sistema amb una diversitat d'actors en l'escena internacional descobreix nous riscos —no sempre militars— per a la seguretat dels Estats. Fonamentant la seva sobirania sobre un espai delimitat per fronteres, els Estats veuen com els límits es tornen cada cop més permeables davant els creixents processos de globalització que caracteritzen el nostre temps. La superació dels límits polítics provoca la recerca de nous principis sobre els quals assentar amb més fermesa les fronteres. El factor cultural, al qual pressumptament s'atribueix una major i més consistent entitat enfront de les circumstàncies del factor polític, apareix en l'actualitat com l'alternativa per definir amb més certesa els espais de separació entre uns i altres conjunts. La incompatibilitat que reflecteix aquesta nova perspectiva de relacions entre conjunts culturals diferents parteix de l'acceptació de la idea de que no és possible establir cap mena de comunicació entre uns i altres. Les cultures, enteses d'aquesta manera, es converteixen en factors que distancien els individus.

Cal rebutjar la idea que les cultures siguin entitats tancades i ben definides. La història i el nostre present ens mostren que això no és cert. Les relacions entre cultures diferents es troben en l'essència mateixa de l'evolució històrica. Els intercanvis i préstecs culturals estan a l'ordre del dia, ara i abans. Afirmar que una cultura és única, vol dir oblidar la seva evolució al llarg del temps i la participació d'altres models culturals en la seva configuració. És també negar el seu futur, que la transformarà amb el contacte amb altres referents singulars. Per altra banda, aquesta evolució es farà sovint a través del conflicte, de l'oposició. En certa manera, l'evolució cultural incorpora sempre una implícita aculturació, o suplantació d'unes pràctiques culturals per unes altres. És per això que parlar de conflicte entre cultures no és novetat i, per tant, cal interpretar aquest fet com una condició positiva d'evolució.

La Mediterrània ha estat des de sem-

pre un espai de relació —encara que no sempre fraterna— entre diferents cultures i civilitzacions. Avui encara ho continua essent, però en aquest espai és reinterpretat com a límit, com a frontera entre les cultures europees i les cultures àrabs i musulmanes. Com a espai de separació, que limita els greus desequilibris socio-polítics i econòmics entre les dues riberes, la Mediterrània es transforma en autèntica frontera natural.

No obstant això, aquest fossar sembla que només té presents els que habiten a les societats del sud. Els europeus som lliures de marxar a aquests països a treballar, a desenvolupar projectes de cooperació, a fer turisme. Les portes del sud estan ben obertes. Pel que fa al turisme, aquesta activitat s'ha convertit en la principal font de divises per a països com Tunísia o el Marroc. Però, les xifres de creació de llocs de treball i de riquesa en aquestes societats a partir de les activitats relacionades directament o indirectament amb el turisme no ens han d'impedir de veure com els circuits turístics es troben controlats per companyies amb seu a països europeus. Els productes turístics que ofereix el sud mediterrani estan fets a la mida de les preferències que dicten els consumidors europeus. Un bon o dolent any turístic es defineix en funció dels interessos dels touoperadors occidentals.

Enfront d'aquesta reformulació de l'espai mediterrani, la realitat quotidiana camina en direcció oposada. La Mediterrània segueix essent un espai de comunicació i intercanvi on, malgrat els esforços de diferents Estats mediterranis per controlar la circulació de persones, mercaderies i idees, es creen xarxes transnacionals que vinculen a les diferents societats presents dins aquest espai.

Constants del present: emigració i educació

Emigració

Les fronteres fonamenten els límits de l'acció estatal. La història, la llengua i la cultura han estat els recursos més habituals per definir tals demarcacions. La geografia també ha reforçat la idea de frontera. En l'actualitat la Mediterrània no només sembla haver-se convertit en límit entre els països del Nord i del Sud, sinó també en frontera natural i física. Una barrera natural que no pot ser traspasada ni en un sentit ni en l'altre. Cal contestar aquesta argumentació, ja que l'aparent simplicitat que suposa atorgar a un relleu orogràfic una significació fronterera no ens ha de fer oblidar el contingut ideològic d'aquesta atribució.

Malgrat això, en uns moments o altres, aquesta pretesa inaccessibilitat de l'espai mediterrani no sembla haver estat obstacle. El fet és que en el Sud les deficitàries estructures econòmiques, una degradada situació social i, sovint

la presència de sistemes polítics poc respectuosos amb la llibertat dels individus han convertit l'emigració en l'única sortida-fugida d'aquesta situació. Per a les societats de la ribera nord, l'arribada d'aquests fluxos migratoris va impulsar la seva economia. La promoció de la contractació d'aquests treballadors immigrants del sud seria una constant durant aquest període. A partir de la dècada dels 80, les fluctuacions econòmiques europees i el projecte d'unificació comunitària han transformat de nou l'espai mediterrani. Els Estats europeus ja no promogueren l'arribada de nous immigrants i varen reduir al mínim el volum d'entrades en el seu territori. Però encara que avui dia les administracions públiques no reconeixen la necessitat d'aquesta presència, l'existència de xarxes il·legals que introdueixen immigrants clandestins a Europa demostra com diferents sectors productius en crisi (com l'agricultura, els serveis, les manufactures tèxtils...) segueixen requerint aquesta precària mà d'obra.

Enfront d'aquesta realitat, Europa tanca les seves fronteres externes i estableix tota una sèrie de procediments legals (visats, permisos de residència i treball...) que dificulten les noves arribades. L'emigració no controlada es converteix, doncs, en una amenaça a la integritat dels països europeus, que veuen en la figura de l'emigrant la personificació dels conflictes i tensions (islamisme, violència política) que estan presents en les societats de la ribera sud. D'aquesta manera, el tancament de fronteres es justifica com una acció dirigida a preservar la seguretat nacional enfront d'aquestes amenaces. La idea de convertir Europa en una fortalesa amenaçada, que es protegeix amb una gran fossa que és la Mediterrània, pren cos cada dia que passa.

La sedentarització dels col·lectius immigrants magribins i turcs a Europa comporta importants connotacions de tipus social i cultural. Tot trajecte migratori contribueix a incorporar en un context no propi pràctiques i elements culturals de la societat d'origen. És aquesta una estratègia identitària per part d'aquests col·lectius per poder fer front a la implícita o explícita acció aculturadora de la societat d'acollida. Però com que aquests referents importants entren en contradicció amb els propis de la societat d'arribada i generen conflictes, es produeix una nova dinàmica identitària, aquest cop per part de la societat europea que veu en l'emigració una amenaça a la seva integritat social i cultural. La formació d'una segona generació de fills d'immigrants, bona part d'ells nascuts i formats a Europa, concentra entorn seu les contradiccions i oposicions de les dues dinàmiques identitàries.

Educació

Avui el panorama educatiu de la Medi-

terrània es presenta com una realitat desconeguda i de fet força paradoxal. En la meitat sud d'aquesta zona existeix avui un nombre elevat d'Universitats i universitaris que disposen d'uns pressupostos considerables (veure taula), alhora que la cultura feta en aquestes institucions no arriba a situar-se en un lloc preferencial, no existeix un acord sobre la destinació d'aquests recursos i, sobretot, es planteja el difícil futur d'un gran nombre de llicenciats.

La base de treball d'aquests països és l'acord per impulsar el nivell educatiu de la societat com a mitjà per millorar les condicions de vida. Ara bé, el model i el mode d'aplicació d'un sistema educatiu que condueixi a desenvolupar l'economia és objecte de moltes discussions. El context polític i econòmic fa difícil tenir una idea clara de les solucions que cal trobar. Aquesta complexa situació acostuma a ésser observada des de dues perspectives. D'un costat de caire social: l'esdevenidor d'una joventut en fort creixement que ocupa les Universitats sense un avenir clar. De l'altre costat, es reflexiona sobre la natura i la funció de les institucions universitàries, que és una manera d'interrogar-se sobre el futur de l'ensenyament.

Arribats a aquest punt, si deixem de costat les particularitats i el context més immediat del sud mediterrani i malgrat una certa sorpresa inicial, podem veure que els problemes fonamentals de la Universitat avui són en totes dues riberes —*al-adwatāni*, com es diu en àrab—, prou similars. La desconexió entre el món laboral i les institucions universitàries, com la incertitud del panorama tecnològic, són temes comuns. Apel·lats per una realitat social difícil i la necessitat de solucions ràpides, les institucions educatives tendeixen a créixer sense gosar per tant d'introduir cap canvi significatiu en les seves estructures.

Aquest greu bloqueig sembla provenir de la indecisió per trobar un model que aposti per situar la cultura com a motor de la seva acció, i que alhora sigui pragmàtic cara al desenvolupament científic i tècnic. Pors i neguits fan que la cultura mediterrània sigui percebuda com un llast que cal suportar, i d'altra banda una defensa estàtica de les estructures socials posa sovint entrebancs a les transformacions del món modern. Perspectives incompatibles potser només en aparença, i no ho diem per fer un exercici més de voluntarisme, el Mediterrani és ja avui una realitat paradoxal de tradicions socials que viuen en un entorn mitjanament desenvolupat. No és l'únic cas a nivell mundial. Ara bé, donar a aquest entorn una forma i una coherència reals depèn de l'encert de trobar un model que no produeixi una diglòssia o esquizofrènia entre el mode de vida que s'exposa orgullosament en l'aparador folklòric destinat al turisme i la cultura pròpia dels països tecnològicament més desenvolupats. És neces-

País	Nombre d'estudiants universitaris per 100.000 habitants (1988)	Percentatge camps d'estudi					Despeses en educació			
		Educació	Humanitats	Dret-CCSS	Ciències Naturals	Ciències Mèdiques	Percentatge PNB		Despesa destinada a 3r Cicle	
							1980	1988	1980	1988
Algèria	860	18	8	20	30	24	7,8	9,9	17,3	—
Marroc	911	5	34	23	34	3	6,1	7,3	18,3	—
Egipte	1.749	14	16	40	20	9	5,7	5,2	30,9	29,8
Turquia	1.257	10	6	50	25	9	2,8	2,1	25,5	25,3
Espanya	2.665	10	13	39	25	9	2,6	3,2	14,0	—
França	2.655	12	13	42	23	10	5,0	5,4	12,5	12,5
Itàlia	2.263	3	15	39	27	14	4,4	5,0	9,1	10,3
Grècia	1.896	10	13	28	35	14	2,2	2,7	20,4	19,8

Informe sobre l'Educació en el Món. UNESCO, 1992.

sari, doncs, pensar en la forma d'adaptació, ni la primera ni l'última, de la Mediterrània que sigui prou atractiva perquè no calgui defensar-la coercitivament. Tasca que ja està començant en certa manera amb la recerca de la seva realitat passada i present. La creixent dinamització dels estudis sobre aquesta realitat duu a la crítica i neutralització d'aquells tòpics que l'afligeixen profundament.

La Mediterrània oberta a l'intercanvi cultural: mitjans de comunicació, producció i consum cultural

Tal com plantejàvem en l'anterior reflexió, desenvolupar estereotips és propi de cultures que es defineixen com a oposades entre si. Aquest és un fenomen particularment compartit dins l'espai mediterrani, on el desconeixement mutu del que passa a una i altra ribera és un fet comú. Al contrari del que hom podria pensar, els contactes que al llarg de la història s'han establert entre cultures i civilitzacions no sempre han contribuït a un major coneixement de les seves realitats particulars. Per unes raons o altres, el contacte, per la seva naturalesa, no han afavorit l'intercanvi d'idees i pràctiques culturals. El propi procés migratori, per l'evident desigualtat en la qual s'instal·la —dependència laboral entre treballador estranger i patró nacional; condició cultural minoritària enfront la societat d'arribada—, tampoc contribueix a una millor comprensió intercultural.

No obstant això, en l'actualitat confluïxen tota una sèrie de circumstàncies que ens fan repensar el contacte que s'estableix entre diferents realitats culturals al llarg de la Mediterrània. Per una banda el desenvolupament de diferents xarxes transnacionals que superen l'acció estatal obre noves vies a la circulació comercial, ideològica i humana. Una circulació que a vegades s'incorpora dins el camp de la clandestinitat i que corre paral·lela a la desenvolupada per canals oficials. A través d'aquests nous camins s'aconsegueix vincular més estretament

uns i els altres països, mitjançant el consum de productes culturals provinents d'ambdues riberes. Però de l'altra, la creixent expansió dels mitjans de comunicació contribueix encara més a reduir les distàncies físiques que separen les societats al món. Els *medias* creen un sentiment de pertinença a una entitat global que és definida per l'abast de les telecomunicacions i que supera fronteres i especificitats culturals. A partir d'ara, per conèixer altres realitats culturals ja no és imprescindible viatjar; aquestes s'incorporen dins de la nostra quotidianitat, a través de les ones.

A partir de la proximitat, dels trets compartits, i no tant en les diferències que separen, cal trobar l'essència de la relació intercultural.

Els estereotips dels que anteriorment parlàvem, ens impedeixen reconèixer realitats i pràctiques culturals molt semblants a les nostres, i que compartim amb les societats veïnes. Això es fa evident especialment quan parlem de consum cultural. La introducció i consum de productes culturals aliens a la pròpia Mediterrània, com a efecte del monopoli de països com els EUA en el mercat de les telecomunicacions, és un fet que implica a les societats de les dues riberes i que ens obliga a reflexionar sobre el futur de la pervivència cultural de l'espai mediterrani.

Dins el camp de la producció i el consum de productes televisius, el desequilibri entre els països del nord i del sud és clar. La majoria de programes que els països àrabs adquireixen provenen principalment d'Occident. Aquesta tendència al consum de productes importats d'altres regions es reforça a partir d'ara amb el desenvolupament de les xarxes internacionals de difusió per satèl·lit. Quan el 1985 les nacions àrabs pogueren disposar del satèl·lit de comunicacions *Arabsat*, països com Egipte s'aprestaren a emprar aquesta tecnologia per poder acomplir els seus objectius de comunicació i difusió entre les societats àrabs. Des de llavors, la propagació d'antenes parabòliques que permetien la recepció del senyal emès des dels diferents satèl·lits que cobrien la zona àrabo-mediterrània ha estat continua. A Alger es creu, per exemple, que des de

l'inici de l'autorització per instal·lar aquestes antenes el 1985, el 95% de les llars ja estan equipades amb aquest enginy tècnic. Es calcula que l'any 1994 hi havia gairebé 10 milions de parabòliques a Algèria. Al Marroc, la proximitat amb Europa permet sintonitzar totes les emissions televisives que es fan al nostre país. La penetració d'imatges i models culturals occidentals adquireix gran força a través de la pantalla de televisió, provocant en molts casos reaccions d'atracció o rebuig per part dels espectadors del sud. El consum televisiu en aquests països contribueix encara més a crear estereotips i malformacions de les realitats socials del nord.

Si per altra banda, reflexionem sobre el camp de la producció literària, malgrat que trobem en l'actualitat una Mediterrània rica en llengües i cultivadora tradicional de les arts de la paraula, veiem com aquesta producció intel·lectual no gaudeix pas del seu millor moment. La petita difusió de les produccions editorials, fins i tot entre una població menys analfabeta que mai, és limitada generalment a les seves petites fronteres locals. Si tenim en compte que, per exemple, el nombre de títols de la modesta edició en llengua catalana amb uns tres mil títols anuals supera de bon tros els llibres editats en àrab i s'hi s'afegeix que les traduccions entre llengües mediterrànies no són freqüents, es pot concloure que el panorama no és excessivament engrescador.

Seria molt difícil d'esbrinar quines són les raons d'aquest empobriment de les lletres mediterrànies. Cal dir que el nombre d'escriptors encara que reduït, manté un bon nivell. De nou ens trobem amb la imatge poc prestigiosa i atraient d'aquesta literatura als ulls del públic, que ha obert el pas a la invasió de les formes d'expressió estrangeres recolzades pels mitjans de comunicació de masses. La nova realitat audiovisual no tindria en principi perquè marginar les cultures autòctones si elles gaudissin d'un suport més ampli. En el futur més immediat es podrà veure si es desenvolupa la capacitat de mantenir-se dins del seu espai.

La preferència pels productes que provenen d'Occident supera a la dels productes locals, ja que confereixen un estatut de prestigi per al seu propietari. L'elevat preu d'aquests productes no n'atura la importació, la qual cosa contribueix a mantenir i reforçar els seus canals d'introducció en les societats del sud. Entre les dues riberes hi ha xarxes que faciliten la circulació de productes (música, llibres, vestits, menjars,...) i que afavoreixen el consum cultural sota el signe de l'exotisme i la fascinació mútua. Provocant reaccions d'atracció o repudi, la introducció de noves formes i pràctiques culturals dins l'espai quotidià de les societats de cada ribera mediterrània contribueix dia rera dia a fomentar la pluralitat cultural d'aquesta regió.

Mediterrània, espai d'intercanvi

Fins ara hem volgut expressar que, malgrat que la Mediterrània segueix essent –contra els esforços d'una sèrie d'interessos– un espai de comunicació, aquesta es desenvolupa en un nivell de desigualtat que impedeix potenciar un intercanvi avantatjós per a totes dues. L'obertura de les societats dins l'espai mediterrani només pot argumentar-se des d'una posició de franca igualtat i un coneixement recíproc. El tancament polític de les fronteres és totalment contrari a una proposta d'intercanvi i comunicació. La tesi de la suposada fortalesa europea només pot portar a una conseqüència: si en base a aquest tancament fronterer països com el Marroc, Algèria, Turquia o Egipte han de replegar-se sobre si mateixos, sense que es puguin desenvolupar econòmicament i culturament, correm el risc de promoure greus conflictes polítics amb el consegüent augment de la intransigència i l'extremisme. Atès que el remei seria pitjor que la malaltia, la creació de tota mena de fronteres a la Mediterrània es converteix en una aposta perillosa.

Les argumentacions alternatives per evitar que la fractura entre una ribera i l'altra de la Mediterrània segueixi ober-

ta, s'han de desenvolupar des del principi del diàleg, la cooperació i el coneixement profund de la història de la Mediterrània. Per això, cal donar una millor formació als homes que creen l'opinió i la visió de les altres cultures. Cal més responsabilitat en la tasca de la difusió dels extraordinaris avenços de la recerca cultural. Desenvolupar la curiositat per aquestes qüestions, condueix a formar gent veritablement capaç de millorar les dificultats que afronten ara per ara les cultures mediterrànies.

Tots aquests elements s'han de construir sobre la base del reconeixement que es comparteix un espai comú, un espai que implica tothom i on totes les problemàtiques exigeixen una resposta seriosa. En aquest sentit, el conflicte de la ex-Iugoslàvia és fonamental per entendre la creació d'aquest espai de comunicació i intercanvi. La guerra a Bòsnia ens ha de fer reflexionar sobre perquè un model de convivència entre persones de diferents religions i tradicions històrico-culturals ha portat al conflicte. Si deixem que les diferències culturals presents a l'espai mediterrani es valorin per sobre dels elements que es comparteixen, estarem més a prop del desacord que del diàleg.

ALGUNES DADES SOBRE L'EDUCACIÓ AL MÓN ÀRAB

Els països àrabs han emprat una part important dels seus PNB (entre 5 i el 10%) per desenvolupar els seus sistemes educatius. Alguns dels resultats d'aquesta política són els següents:

- El nombre d'alumnes matriculats en les escoles primàries ha passat de 7 milions el 1960, a 20 milions el 1980 i a 35 milions el 1990. Es calcula que la taxa d'escolarització és del 99%.

- El nombre d'alumnes matriculats a les escoles secundàries ha evolucionat dels 1,3 milions el 1960, als 8 milions el 1980 i als 10 milions el 1985. S'estima que hi ha prop de 14 milions de matriculats el 1990. La taxa d'escolarització a aquest nivell arriba al 45%.

- Els estudiants matriculats a instituts Universitaris han passat de 163.000 el 1960 a 1,3 milions el 1980, 1,8 milions el 1994 i 2 milions el 1990.

- L'índex d'analfabetisme entre la població d'edats compreses entre els 15 i els 44 anys va baixar, en el conjunt dels països àrabs, del 70% al començament de la dècada dels 70, al 43% el 1990. Cal suposar que aquesta xifra seguirà descendint fins arribar al 30% l'any 2000 (no obstant, això significa que un de cada tres àrabs seguirà essent analfabet).

- El 1979 hi havia 47 Universitats en el Món Àrab. Actualment, existeixen 81 centres docents d'aquest nivell.

- Es calcula que fins l'any 2000, el Món Àrab comptarà entre 12 i 15 milions d'universitaris, dels quals la meitat seran diplomats en ciències exactes i carreres tècniques.

- Només un 2% dels universitaris àrabs es dedica a la investigació, enfront del 10-15% que ho fa als països industrialitzats, això ve provocat, sobretot, per la manca de fons, però també per les poques relacions que s'estableixen entre la Universitat i el sector industrial.

TIRA, TIRA!

